egyeztetési anyag

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

VASZAR

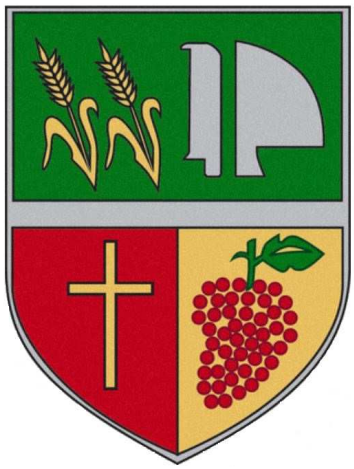

TARTALOMJEGYZÉK

1 BEVEZETÉS

2 VASZAR BEMUTATÁSA
általános településkép, településkarakter

3 ÖRÖKSÉGÜNK
a településképi szempontból meghatározó építészeti, műemléki, táji és természeti értékek, településképi jellemzők

4 TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ TERÜLETEK
eltérő karakterű területek lehatárolása, a településkép, arculati jellemzők és településkarakter bemutatásával

5 AJÁNLÁSOK
a településkép minőségi formálására vonatkozó ajánlások: építészeti útmutató

6 JÓ PÉLDÁK I ÉPÜLETEK, ÉPÍTÉSZETI RÉSZLETEK
ajtók, ablakok, tornácok, anyaghasználat, színek, homlokzatképzés, kerítések, kertek, zöldfelületek kialakítása

7 JÓ PÉLDÁK I SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK
sajátos építményfajták, reklámhordozók, egyéb műszaki berendezések

"A falak és tetők, az utcák és terek az építő és felhasználó ember szenvedélyének, érzelmeinek, sikereinek és kudarcainak - életének tanúi. Városaink, falvaink építészete kultúránk és történelmünk látható és tapintható kőbehűlt drámája."
Kerényi József: Vallomások 1998

1. BEVEZETÉS

Valamennyi magyarországi település, így Vaszar Arculati Kézikönyvének megszületését is a Településkép védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvény írta elő.
Egy jól megszerkesztett Kézikönyv átfogó képet nyújt a településről. Számba veszi az örökségét, műemlék épületeit, szobrait, természeti képződményeit, értékes növény egyedeit. Meghatározza jellemző karakterjegyeit, a településszerkezeti sajátosságoktól indulva egészen az épület részletekig bezáródóan. Építészeti útmutató formájában javaslatot tesz az építéshez, felújításhoz. Teszi ezt közérthető nyelvezettel, tömören, a laikusok számára is befogadható módon. A javaslatok nem csak a házak kialakítására térnek ki, de a melléképületek, kerítések, közterületi építmények építésében is eligazítást adnak. A növénytelepítésre, kert kialakításra, közterületek formálására is megkísérli tanácsokkal ellátni az olvasót. A törvényalkotónak célja, hogy a száraz szabályozás mellett szülessen egy olyan szakmai anyag, amely a helyi előírások okaira, annak alapjaira is rámutat, értelmezi azokat. Nem szabályozni akar, hanem szemléletet formálni. Ha szemléletformálásról van szó, akkor idézzük Meggyesi Tamás építészprofesszor tízparancsolatait, amit egy 1990-ben írt tanulmányában állított össze külön építkezők és felújítók számára. Ennél jobb szemléletformálást nehéz elképzelni.

A felújítás tízparancsolata:

1. Ismerd meg környezeted értékeit, mielőtt hozzányúlsz!
2. Mutass példát szomszédaidnak és kövesd a jó példát!
3. Újítsd fel az eredeti építészeti tagozatokat és díszítéseket, mert az Istenek a részletekben laknak!
4. Használd ki a hagyományos beépítés előnyeit.
5. Először az udvar felőli szárnyat bővítsd és tetőtéri ablakot is csak az udvarra nyiss!
6. Garázst az utcára ne nyiss, a melléképületet a lakóházzal vagy a falazott kerítéssel szervesen építsd egybe!
7. Próbáld rekonstruálni a hagyományos ablakosztást, mert a homlokzat a ház arca, ablaka pedig a szeme!
8. Cseréld ki a vaslemez kaput hagyományos fakapura!
9. Ápold a ház előtti virág- és növény sort, mert a tied!
10. Ne zárkózz be, hanem lépj ki és segíts másoknak is!

Az építés tízparancsolata:

1. Mielőtt új épületet tervezel, kétszer is gondold meg, hogy a régit nem lehet-e felhasználni!
2. A tervezéssel építészt bízzál meg!
3. Ne feledd, hogy az építés közügy is!
4. Próbálj alkalmazkodni a kialakult beépítéshez és utcaképhez!
5. A telek beépítésénél ne csak házban, hanem udvarban és térfalakban is gondolkozzál!
6. Az udvart úgy tervezd, mint a házadat: olyan helyiségekről van szó, amely fölül csak a tető hiányzik!
7. Az oldalhatáron álló beépítést ne a szegénység, hanem a józanság és a kulturáltság jelének tekintsd!
8. Használd a hagyományos környezetkultúra elemeit: a tornácot, a falazott kerítést, a tetőfeljárót, és töltsd meg új tartalommal!
9. Az épület homlokzatánál alkalmazd a harmonikus arányrendszer törvényeit!
10. A kevesebb több: az egyszerűség nemessé tesz!

2. VASZAR BEMUTATÁSA

általános településkép, településkarakter

2.1 TELEPÜLÉSI ADATOK:

Vaszar Község, Veszprém megye Pápai járásában található, a járás székhelyétől 8 km távolságban. Lakosainak száma: 1500 fő körül mozog. Területe: 33,92 km^2.

A szomszédos települések: Gecse, Lovászpatona, Vanyola, Csót, Nagygyimót, Takácsi és Gyarmat. A gyarmati határ egyben megyehatár is. Érdekesség, hogy a Csóttal közös határszakasz mindössze 42 m.

A település közúton és vasúton is megközelíthető. A falu átmenő közútja a 8305. számú, Pápát Gyarmattal összekötő út. Ezen kívül a 83126 sz. úton Takácsi közvetlenül elérhető a településről.

A 10. sz Győr-Celldömölk vasútvonal érinti a települést, saját vasútállomása a település belterüli határán fekszik. Ez a vonal egyelőre nem villamosított.

2.2 FÖLDTÖRTÉNET, FÖLD- ÉS VÍZRAJZ:

A település területe a Kisalföl nagytáj, Marcal-medence középtájának Pápa-Devecseri sík kistájába tartozik. A geológiai viszonyainak ismertetésekor általában a földtörténeti harmad, illetve negyedidőszakban lerakódott homokos-kavicsos-löszös üledéket szokták megemlíteni, amire a falu ráépült, és a határa is ezen terül el, megművelve annak a felső rétegében kialakult termőtalaj réteget. Ha azonban kicsit nagyobb távlatba tekintünk ki, akkor a mélyebb rétegekre is lehet feltételezéseket tenni. Az a terület egészen a Balatonig lehúzódó kőzetlemezen fekszik, aminek a legrégibb ismert rétege egy kb. 800 m vastag perm vörös homokkő. A perm a földtörténeti ókor utolsó szakasza, a végén jelennek meg a szárazföldön az első gerincesek. Azt tekintjük a földtörténeti középkor kezdetének kb. 250 millió évvel ezelőtt. A földtörténeti középkot folyamán a triászban és a jurában erre a vöröskő aljzatra előbb dolomit, majd dachsteini mészkő rakódott le, ami azt mutatja, hogy ebben a korban tenger borította a területet.

A középkor utolsó szakaszát jelentő kréta korban eltűnik a tenger, az ekkor a képződő barnaszén és bauxit rétegek gazdag vegetációra utalnak, buja őserdő borította ekkor a vizsgált területet. Erre rakódott le a már említett homok-agyag- lösz üledék, ami ismételten tenger jelenlétére utal. Amikor ez a kőzetlemez tektonikai mozgások következtében számottevően megdőlt, a Kisalföld lesüllyedt, a Dunántúli-középhegység ezzel szemben kiemelkedett. A kőzetlemez szélén, az Alsóörs- Badacsonyörs vonalban ez a vörös homokkő a felszínre tudott emelkedni, a környéknek kedvelt építőanyagot nyújtani, amely a mai napig meghatározza az itt lévő települések képét, karakteres vöröskő épületek formájában. A legmagasabbra emelkedő Bakony a középkori mészkövekből épül fel, helyenként barnaszén telepekkelés bauxit lencsékkel tarkítva. A felületén korábban lerakódott újkori homokos, kavicsos üledék elvékonyodott, a szél és a felszíni vizek alakító munkája következtében a hegy lábaihoz hordva ennek a rétegnek az anyagát. Ezeken a hordalékkúpokon épült fel a Bakonyalja településkoszorúja. A folyóvizeket összegyűjtő Marcal és a mellékfolyói ezt a homokos kavicsos üledékréteget tovább vastagították.

A falu vízrajzának fő eleme a Gerence-patak, amely Hárskút térségében ered. A Bakonyban a felszíni vízfolyások nem jellemzőek, a víznyelők a hegységre lehulló csapadékot eltüntetik, a hegy lábánál források százain keresztül tör újra a felszínre az örök körforgásban lévő víz. A Gerence Vaszar térségében már alföldi jellegűvé szelídül, szabályozott mederben folyik. A környék valamennyi felszíni vizét a Marcalba gyűjti össze. Vaszar területén jelentős vízfolyás még a Kis-Gerence, a Gyimóti Séd és a Gecsei-ér.

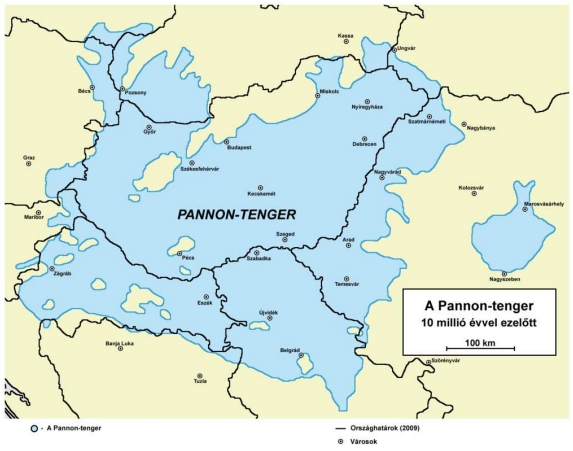

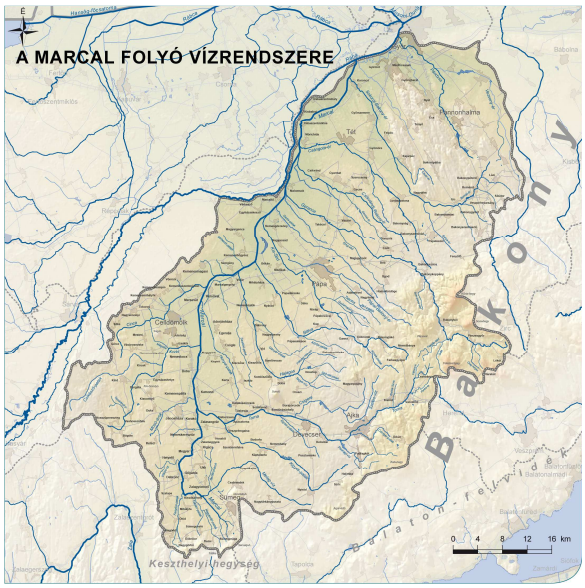

2.3 TÖRTÉNET:

A terület a régészeti leletek tanúsága szerint az őskor óta lakott hely. Számos kultúra hagyta maga után nyomait az idők folyamán. A kultúrrétegekben a vonaldíszes, a badeni kultúra később a korai, középső és késő bronzkor nyomai egyaránt megjelennek. Nemzetközileg is kiemelkedő a vaskori Hallstatt-kultúra által hagyott leletegyüttes, amelyet 1930-as évektől kezdődően tártak fel, előbb Rhé Gyula, majd Mithay Sándor vezetésével. A terület, rómaiakat megelőző lakói a kelták voltak. Kelta temető került elő a Vaszar területén, de a településük helyét ezidáig nem sikerült megtalálni. A következő nyomhagyó kultúra a római. Pannónia tartományuk keleti határát, a limest a Duna képezte. Pannóniát kr. u. 49-ben, Claudius idején alapítják, de az ezt megelőző 80 évben már jelen vannak, fokozatosan eljutva a Dunáig. Az e korból előkerült használati tárgyak arra engednek következtetni, hogy a szőlőművelés már ebben a korban megjelent a területen. A rómaiakat a népvándorlás kori népek szorítják ki a területről. A germánok, hunok, szarmaták, gepidák nyomására 409-ben ürítik ki a területet. A népvándorlás egy következő hullámával érkező avarok nyomaira a település határában több helyen is rábukkantak a régészek. Az avarokat a Frank birodalom hódítja meg 790 táján. A honfoglaló őseink amikor 900-ban a mai Dunántúl területét elözönlik, már a Keleti Frank királysággal találják magukat szembe, a verduni szerződésben három részre osztott Frank Birodalom egyik utódállamával.

A honfoglalás korából nem, de a kora Árpád-korból szintén kerültek elő leletek, ráadásul a mai település helyén, az iskola és az óvoda környékén.

Az Árpád-kortól a tárgyi emlékek mellett megjelennek az írásos források is. Vaszar első említése egy 1238-ban keletkezett iratban jelenik meg, ahol Vanyola falu szomszédainak felsorolásában Wascur alakban fordul elő. Nyilván a település már korábban is létezett. A környékbeli települések neveiből arra lehet következtetni, hogy a 10. század folyamán a mai Adásztevel, Nagytevel térségében lévő Árpád-házi Tevel hercegi központ kiszolgáló népei lakták. Az államalapítás után szolgáló személyzetnek szállástadó falu maradt, de ekkor már a hercegi központ helyett a Pápára települő királyi udvarházat szolgálták. Gyökeres változás a 13. században következhetett be, amikor királyi birtokadományozás révén a győri püspök kezébe kerül. Az ezt igazoló írásos bizonyíték 1332-ból való.

Az államalapítás után megszervezett egyházi és világi struktúrában nem egyszerű Vaszart elhelyezni, több ma is vita tárgyát képező történelmi kérdés miatt. Egyházjogilag a győri püspökséghez tartozott, később az egyházi hierarchia középszintjének felállítása után a pápai főesperesség közbeiktatásával. A világi hovatartozás kérdésköre ennél jóval bonyolultabb kérdés. A 12. sz. folyamán létrehozzák a Bakonyi erdőispánságot, amelynek jogi státusa kérdésében vannak viták. Van olyan nézet, miszerint a bakonyi erdőispán a veszprémi ispán alárendeltségében működött, de olyan is amely a teljes függetlenségét feltételezi. Hogy a helyzet még bonyolultabb legyen a Marcal völgyében létezett korábban egy Karakó vármegye, amely megszűnt, pontos határai nem ismertek. Nem tudni, hogy közigazgatási értelemben Vaszar Karakó vármegyéhez tartozott-e, esetleg a független Bakonyi erdőispánsághoz, vagy közvetve Veszprém vármegyéhez.

1290-ben említi oklevél a falu papját. Ez egybevág azzal, hogy a templom eredete szintén a 13. sz-ra datálható. A 14. sz-ban Vaszar kétségkívül kiemelkedett a környező falvak közül, hiszen a tizedfizetés egyik kerületi székhelye volt.

A győri püspök jobbágyfalujaként Vaszart a török hódoltság. Buda 1541-es elfoglalása után a török még jobban kiszélesíti a területét, Buda utánpótlási útvonalainak védelmében. Így Vaszar a végekre kerül, a környék várai gyakran cserélnek gazdát. A két erő terében nem volt könnyű az élet, bár továbbra is a győri püspök birtoka maradt, mindkét hatalom adót szedett a környék népétől. Többször elpusztult a falu. Előbb 1529-ben égették fel, amely több évre néptelenné tette a települést. A tizenötéves háború okozta talán a legnagyobb károkat a környéken. 1594-ben Pápa és Győr is három évre török kézre került, ekkor Vaszar újra évekre pusztasággá változott. 1604-ben hatévi adómentesség ígérete töltötte meg újra élettel a falut. De, átmeneti nyugalmat, csak 1606-os zsitvatoroki békekötés után érezhettek az itt élő őseink. Ekkor inkább a vallási ellentétek jelentették a feszültség forrását. A reformáció terjedése itt is tettenérhető volt. Vaszaron a lutheri evangélikus irányzat volt különösen erős, a templomot is hosszú időre megszerezték. A katolikus egyház magára találása után 17. sz. végére kerekedik felül újra a katolikus hit Vaszaron. Ebben az időben éri a falut harmadik, immáron utolsó pusztulása. 1683-ban Kara Musztafa nagyvezír vezetésével nagyszabású hadjárat indul Bécs elfoglalására. Ennek fiaskója elvezet Buda visszavételéhez majd a 17. sz legvégére a török kiűzéséig. 1683-ban viszont a Bécs ellen induló török hadak újra elpusztítják Vaszart. Ekkor romba dől a temploma is. A föld ekkor sem maradt bevetetlen, mert a jobbágyok Pápáról jártak ki megművelni a földet. 1697-ben népesül be újra a falu. A békés feljődést előbb a Rákóczi-szabadságharc, majd több pusztító

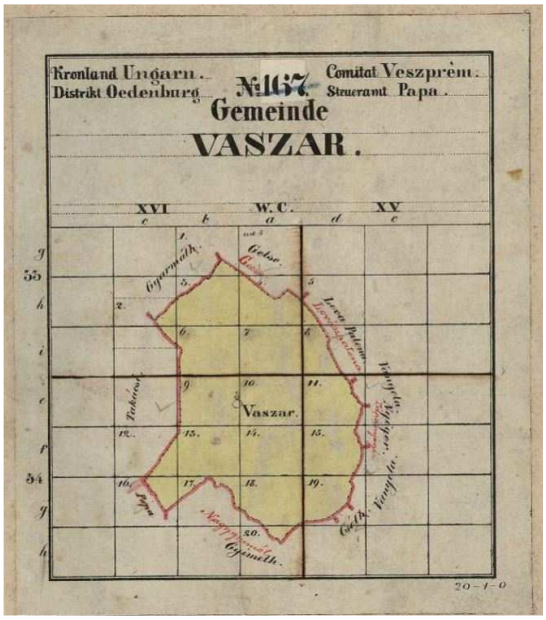

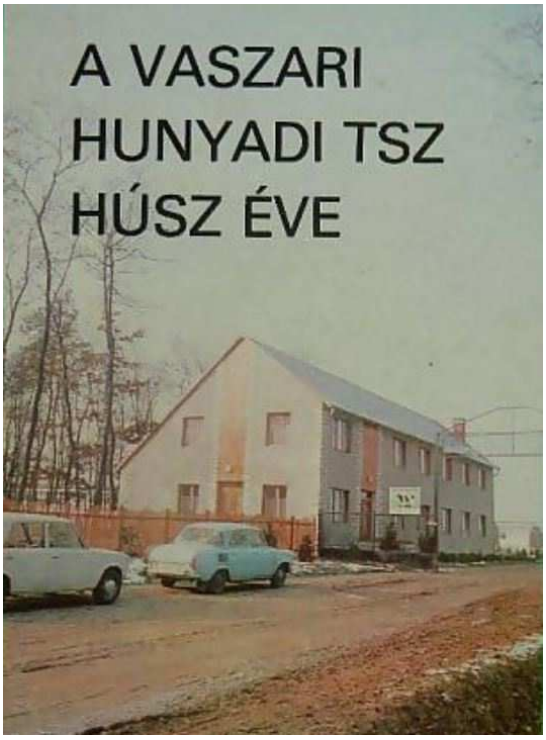

járvány lassítja. 1721-ben újjáépítik a romba dőlt templomot. 1744-ben úrbéri szerződést kötnek a földbirtokos győri püspökkel. Ez a szerződés kedvező volt a vaszari jobbágyokra nézve, mert Mária Terézia 1766-67-es urbáriuma visszalépést jelentett a jobbágyterhek terén.

A 18. század jelentős eseménye még a falu életében templom mai formájában történő átépítése, 1780-ban.

A 19. sz. folyamán jelentősen megnő a falu lakossága, ez elsősorban a zsellérek számában jelentkezik. A jobbágytelkek aprózódnak, új termelési formák megjelenéséhez vezet. Ekkor lesz számottevő a szőlőtermelés. A három szőlőhegy közül kettő Gyulahegy, Mézeshegy) ma is létezik. A szőlőhegyek már a 18. sz-ban is léteztek, önálló hegyközséggel. A nagy előnye, hogy a szőlő birtok szabadon adható-vehető volt , lévén nem tartozott a jobbágytelekhez.

A napoleoni háború során Vaszar a magyar nemesi felkelő sereg felvonulási területe. A győri csatavesztés után elkerülte a francia megszállást, mert a béke értelmében Napoleon csapatai a Rába vonaláig vonultak be.

Az 1848-49-es szabadságharcban derekasan kiveszik részüket a vaszariak. 93-an állnak be nemzetőrnek, a honvédségbe 29 falubeli újoncot soroznak be. 49-ben tetézi a bajt egy súlyos kolerajárvány is. Világos után nehéz évek köszöntenek a falura is, amelyre a kiegyezés hoz enyhülést. Ugyanakkor megtörténik a jobbágyfelszabadítás, a tulajdonszerkezet alapvetően átalakul. A korábbi jobbágytelkek a használóik, a telkes gazdák tulajdonába kerülnek át, kközbirtokossságba tömörülve a falu földjeinek meghatározó részét birtokolják. A püspöki birtokok kközül a nem úrbéres tulajdon megmarad, tagosítás után a János-major birtokközponttal működik tovább. Földbirtok illeti a templomot, külön a plébániát, a tanítót és a település önkormányzatát is.

A nagyszámú zsellérség csak elenyésző földterületet birtokolt, ez egyik fő feszültségforrást jelenti a településen az elkövetkező száz éven át.

A kiegyezés után megindul az ország fejlődése. 1871-ben megépül a vasút, amely nagy lökést ad az érintett településeknek. Vaszar az iparosodás korában is megmarad alapvetően agrártelepülésnek.

A filoxérának Vaszar szőlői is áldozatul esnek. Ez a zsellérség soraiban okoz megélhetési nehézségeket, emiatt az Amerikába irányuló kivándorlás Vaszaron az egyébként is magas átlagot messze meghatadó méreteket öltött. A falu népességének közel 20 %-a járta meg az Újvilágot. Egy részük hazatért, más részük sosem, de a hazaküldött dollárjaik jelentős tényezőt jelentettek a falu megélhetésében.

Az 1. világháborúban részt vettek Vaszar fiai is. 45 fiatal életerős férfi maradt távoli harctereken, Galíciában, az olasz fronton vagy Bukovinában. Ezen kívül számosan megsebesültek vagy évek múltán kerültek haza hadifogolytáborokból. A háború utáni zavaros időket szerencsésen vészelte át Vaszar, a megyében számos helyen előforduló kommunista terror elkerülte, számottevő atrocitás nem érte lakóit.

A Horthy-rendszer éveiben a legégetőbb problémát továbbra is a földbirtok rendszer aránytalansága jelentette. Az egyetlen nagybirtok továbbra is győri püspöké, mellette néhány középbirtok emelkedett ki. A saját fölbirtok műveléséből megélni tudók is csak néhány tucatnyian voltak, a lakosság zöme kis- és törpebirtokos volt, amiből megélni nem lehetett, napszámos munkával kellett kiegészíteni a bevételeiket. A nagyobb birtokok majorságaiban nagy számban éltek cselédek, akik a társadalmi ranglétra alsó szintjét képviselték.

A 2. világháború szintén jelentős áldozatokkal jár, 55 vaszari, katonák, civilek vesztették életüket. Az anyagi kár is jelentős, amely a bombatámadásoknak és az átvonuló front harcainak következménye. Az 1937-ben a település közvetlen közelében épített katonai repülőtér, fontos célpontnak számított, ezért a település az átlagosnál nagyobb veszélynek volt kitéve. 1945. március 26-án foglaták el a szovjet csapatok Vaszart.

A háború utáni földosztás megszüntette a nagy- és a középbirtokokat, a kisparaszti gazdaság vált általánossá. A Rákosi-rendszer tipikus vonásai Vaszaron is előfordultak. Kuláküldözés, padláslesöprés, erőszakos kolhozosítási kísérletek. Érthetően az 56-os események Vaszaron sem csendben zajlottak. Megalakul a Községi Forradalmi Tanács. A község plébánosa, aki a ÁVH elől a Gyulahegyen bujkált, előmerészkedik, részt vesz az eseményekben. A feldühödött tömeg agyonveri az egyik begyűjtési hivatalnokot. A megtorlás nem marad el, többeket letartóztatnak, de a börtönbüntetész valamennyien megússzák. A legérzékenyebb vesztesége a falunak, 56 kapcsán, hogy 73 ember távozik a szabad világba, zömmel fiatalok.

Az 56 utáni véres megtorlások után beindul a kádári konszolodáció. 1959-ben megalakul a később nagyhírű Hunyadi MgTsz. A kifizetődő nagyüzemi gazdálkodás érdekében a környék falvainak kicsiny szövetkezeteit magába olvasztva a megye egyik legnagyobbja lett. A nagyüzemi művelés a táj képét átformálta. A rendszerváltás után sem bomlott fel, az új szövetkezeti törvénynek megfelelően át lett alakítva, holding formában ma is működik. A korábbi melléküzemágakat káeftésítették, ezek közül kettő működik a faluban jelenleg is.

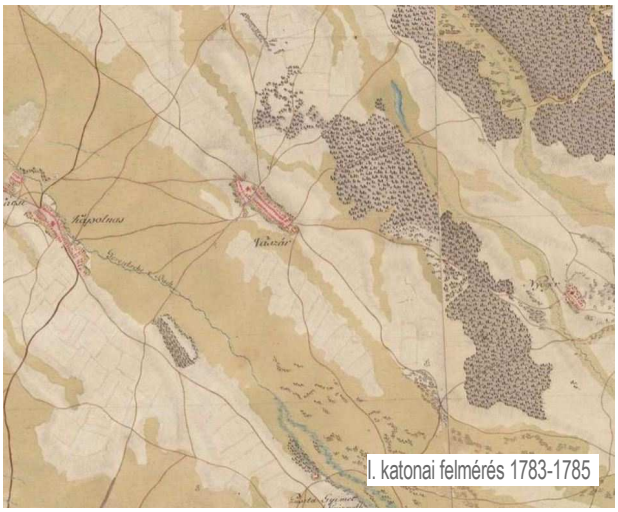

I. katonai felmérés 1783-1785

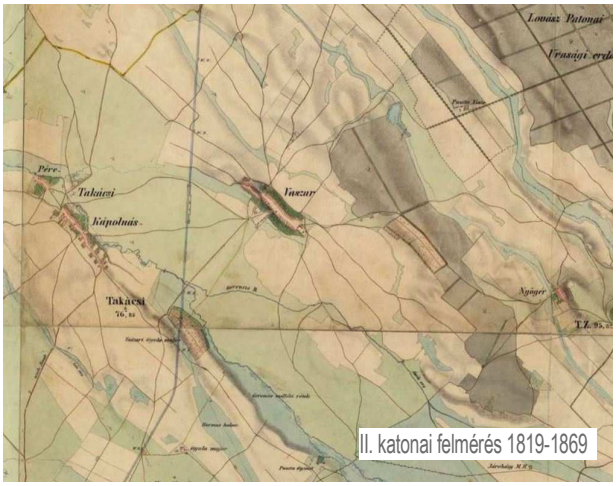

II. katonai felmérés 1819-1869

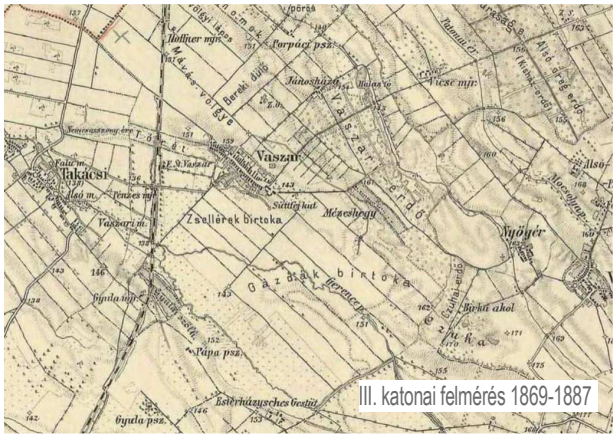

III. katonai felmérés 1869-1887

2.4 TELEPÜLÉSTÖRTÉNET:

Ember jelenlétére az őskortól kezdődően vannak régészeti bizonyítékok. Az a kérdés, hogy mikor lehetett a mai falu helyén az első település a történészekre tartozik, a kora Árpád-korban már biztosan, ezt régészeti leletek igazolják. Temploma bizonyíthatóan középkori eredetű, feltételezések szerint 13. sz.-i lehet. Ekkor minden bizonnyal már település vette körül. Ha településszerkezeti szempontbók szeretnénk kategorizálni a falut, akkor azt kell mondanunk, hogy utcás falu, de ez a kijelentés kíván némi árnyalást. A település fejlődésének modellezéséhez nagy segítséget jelentenek a 18. sz. végétől rendszeresen készülő katonai felmérések. Ezek tanúsága szerint valóban sokáig egyutcás falu képét mutatja Vaszar. Ha azonban közelebbről megvizsgáljuk, azt látjuk, hogy a mai Fő utca vonalvezetése a templom alatt megtörik a Gárdonyi utca irányába. A templomtól északnyugatra lévő lévő egykor Dombszernek nevezett girbe-gurba utcák képe inkább egy középkori eredetű halmaztelepülés képét mutatják, ami a tipusos utcás falu tézisének némileg ellentmond. A közeli Bakonykoppányban is hasonló településszerkezeti jelenséggel lehet találkozni. A nagy rész képletszerű, ugyanakkor mégis van egy kicsiny mozaik darabka, amely kilóg ebből a rendszerből. Ennek az lehet a magyarázata, hogy a török hódoltság idején a környékbeli falvak hosszú időre elnéptelenedtek, de ez mégsem volt 100 százalékosnak mondható. Tudjuk, hogy az elnéptelenedett Vaszarra is a Pápán lakó jobbágyok kijártak földet művelni, csak török portyák jelentette állandó veszély miatt nem költöztek ki életvitel szerűen. Az még jelenthette azt, hogy valamennyi épület nem pusztult el, s amikor az új telepesek megérkeznek, akkor néhány épületet találnak itt, azt nem rombolják le, így az még így majd 400 é után is megjelenik az utcaszerkezet rajzolatában. A településkép vizsgálata érdemben az utolsó betelepítéstől, 1697-től vizsgálható, mert az akkortól megkezdett építkezés permanens módon máig fennmaradt, annak változása elvezet a mai faluképhez.

Az I. és a II. katonai felmérés között nagy különbség nem fedezhető fel. A település lakott területének a kiterjedése lényegileg nem változott, az egy utcás falu a magaslatra épülő templomot keríli, a mai Gárdonyi Géza utca nyomvonalában. A templom mögött is állnak házak A mai Dózsa György utca, Gárdonyi felé lejtős szakaszán, de a temető környéke beépítetlen.

Érdekesség, hogy a mai Bem és József Attila utcák képezte háromszögletű telektömb már az első térképen jól kirajzolódik, sőt a két említett utca találkozásánál ma is álló házak is mind-mind megvannak már az I. felmérés szerinti térképen is. A külterületen Gyulahegy már az I. felmérésen is, de Mézeshegy csak a II. felmérésen jelenik meg. A Vaszari-erdő szinte a mai kontúrjával létezett már ekkor is.

A III. felmérés kiterjedés szempontjából nem jelent nagy változást. Nehezen meghatározható ennek felvételi ideje, hiszen az 1869-1887 közötti keletkezés, majd húszéves bizonytalanságot jelent, ami településfejlődés szempontjából nagy idő. Az bizonyos, hogy már a vasút megépítése után, 1871 után vagyunk. A Dózsa György utca temetővel átellenes oldala ekkorra teljes mértékben beépült, de új utcák nyitására még várni kell.

Nagyon fontos forrás az 1857-ben készült kataszteri térkép, amelynek készítési ideje pontosan behatárolható, tartalma pedig meglehetősen részletes, épület szinten ábrázolja a település teljes területét.

Ezt közelebbről megvizsgálva érdekes megállapítások tehetők. Ami első pillantásra feltűnik, az az, hogy elsősorban a Fő utca házai több helyrajzi számra vannak felbontva, ugyanakkor az udvar közös, de a hátsó részben lévő konyhakertek újból megosztottak. Ez a csíkudvaros forma, ami jellemző szinte az egész falura, még a Gárdonyi vagy a Dózsa utcában is elő-elő fordulnak, pedig ott a beltelkek lényegesen kisebbek. Ha megnézzük a forrásainkkal szinkronban a falu lélekszámát, azt látjuk, hogy 1785-ben 1277, 1857-ben 1728 lakója volt. A közel ötszáz fős lélekszám növekedéssel nem járt együtt a falu növekedése, hiszen annak kiterjedése nem változott a közel 70 év alatt. A csíkudvarok kialakítása volt az a kényszermegoldás, amivel a falu kezelte a lélekszám növekedést. A szalagtelkeken egymás után több ház is épült, a nagyobb telkeken öt-hat is. Az udvart nyilván nem lehetett megosztani, mert akkor a belső házakat nem lehetett volna megközelíteni. Ez egy sajátos életformát alakított ki, hiszen csak bizonyos szabályok betartásával volt ez működőképes. Kúthasználat, udvar takarítás mind-mind belső szabályozást követelt. Kényszermegoldás volt, mert az oldalhatáron álló beépítés miatt a lakások ablakai csak erre a közös udvarra nyílhattak. Belátható, hogy a hétköznapok nem voltak mindig feszültségmentesek, a lakások intimitása nem volt biztosított, a lakók beleláttak egymás életébe.

A csíkudvarok következménye, hogy a környékbeli falvakban elmaradhatatlan pajtákat itt nem látjuk, hiszen az hátsókertek megközelítését elzárta volna, közös használat esetén nem működőképes megoldás. A melléképületek itt a beépítésre használt telekhatárok mentén sorakozva jelennek meg. Milyen lehetett ebben a korban a falukép. Az alapegységet képező lakóházak oromfalas, nyeregtetős kialakításúak voltak egységesen.

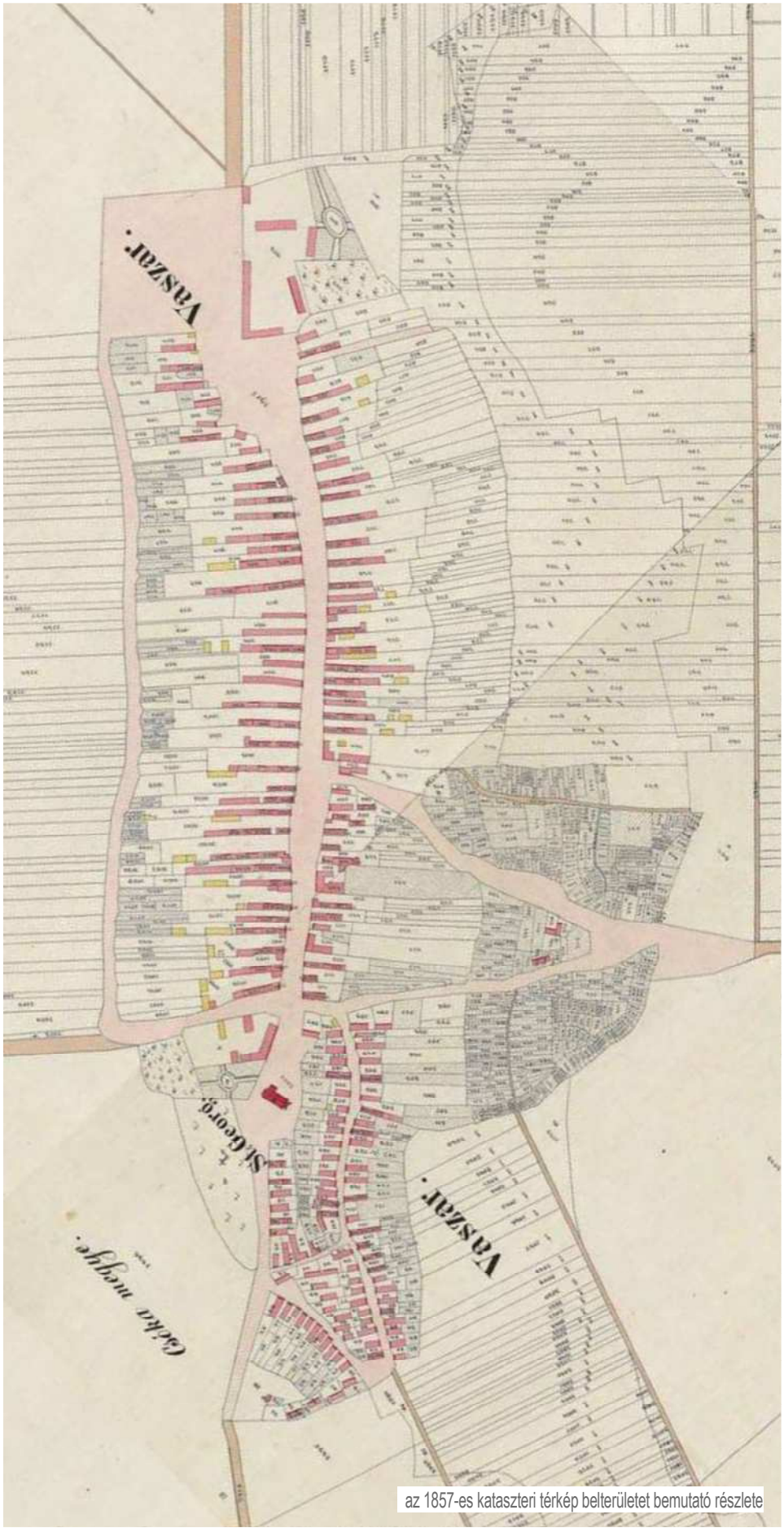

az 1857-es kataszteri térkép belterületet bemutató részlete

A fedőanyag ebben a korban a nád, vagy zsúp, esetleg tehetősebbek esetében a fazsindely. A több összeépített lakás még a szokásosnál is nagyobb tűzveszélyt jelentett. Számos tűzesetről tudunk, a legsúlyosabb talán az 1865-ös tűzvész volt, amikor 80 lakóház vált a a lángok martalékává. Ez azt jelentette, hogy a falu felét érintette a katasztrófa. Nem véletlen a hogy a század végén a Vármegye kötelezővé teszi a tűzoltóalapok létesítését, az önkéntes tűzoltóságok felállításával és tűzvédelmi szabályok meghozatalával próbálta elejét venni a tűzeseteknek. Vaszaron már 1895-ben megalakul a tűzoltó testület. Ezek az intézkedésen egészen biztosan javítottak a helyzeten, de az érdemi javulás akkor következett be, amikor az ipari fejlődés eredményeként megfizethetővé vált a tetőcserép, és a korábbi fedések helyett általánossá vált a cserépfedés. Ez a 19. sz. utolsó harmadában kezdődött (1900-ban 18 %), a két világháború között jellemzővé vált (1930-ban 79 %), de mutatóba még a 60-as, 70-es években is fordultak elő nádtetős házak.

Itt érdemes kitérni az 1892-es vármegyei építési szabályrendeletre, mert ez a falvak képére hatással bírt. A rendelet kitért az új utcák kialakításának szabályozására, egyenes vonalvezetés, kétoldali fásítás, kétoldali gyalogjárók biztosítása. A házak kialakítását is érintette a szabályzat. Előírás lett a tartós anyagból építés, (kő, tégla) lakások padlásai között tűzfal építése, a téglaéményeket kellett építeni, amelyek magassága 1,0-rel meg kellett haladja az épület gerincmagasságát. Az új házak esetében, de a régiek átépítésekor is előírás lett a 2,8-as belmagasság biztosítása. Minden lakáshoz árnyékszéket is kellett építeni, ennek a kúttól mért legkisebb távolsága szintén szabályozott volt. Meg kell állapítani, hogy a kor szintjén ezek az előírások nagyon prgresszívek voltak, bizonyos paramétereiben a mai előírásokat is meghaladó volt. Az előírásokon elsősorban tűzvédelmi és közegészségügyi megfontolások érzékelhetők, de az utcák előírásai az ekkor még előre nem látható motorizációnak is kedvező feltételeket biztosítottak, az elválasztott forgalmi rend miatt. Az ebben a korban meglévő lakásállomány messze nem tudott megfelelni ezeknek az előírásoknak. 1900-ban az épületek csupán 10 % készült kőből vagy téglából, a többi vályog illetve föld anyagú volt.

A kataszteri térkép még az egytantermes iskolát ábrázolja, amely 8 év múlva leég. 1879-ben épül a kéttantermes újabb iskola az előzővel hasonló rendszerben. Arra nincs adat, hogy az 1865-79-ig terjedő időben hogyan oldották meg az oktatást. Az 1879-es kéttantermes iskola nem volt hosszúéletű, mert már 1905-ben felépül a mai iskola utcai emeletes tömbje, 4 tanteremmel, tanítói lakással.

A községfejlesztés terén nagy jelentősége van a vasút kiépítésének, amely viszonylag korán, 1871-ben megtörtént. Ez azonkívül, hogy lökést adott a környék gazdaságának, Pápát néhány percen belül elérhetővé tette, de a falu továbbfejlődésének is irányt szabó tényezőjének bizonyult. A lélekszám folyamatos emelkedése (ez egészen az 1960-as évekig jellemző) mellett a falu a csíktelkes beépítéssel elérte befogadóképességének maximumát, további fejlődés már új parcellázást igényelt. Ez az 1920-as években a Nagyatádi -féle földreform keretein belül kezdődött, amit a két világháború között még továbbiak is követtek.

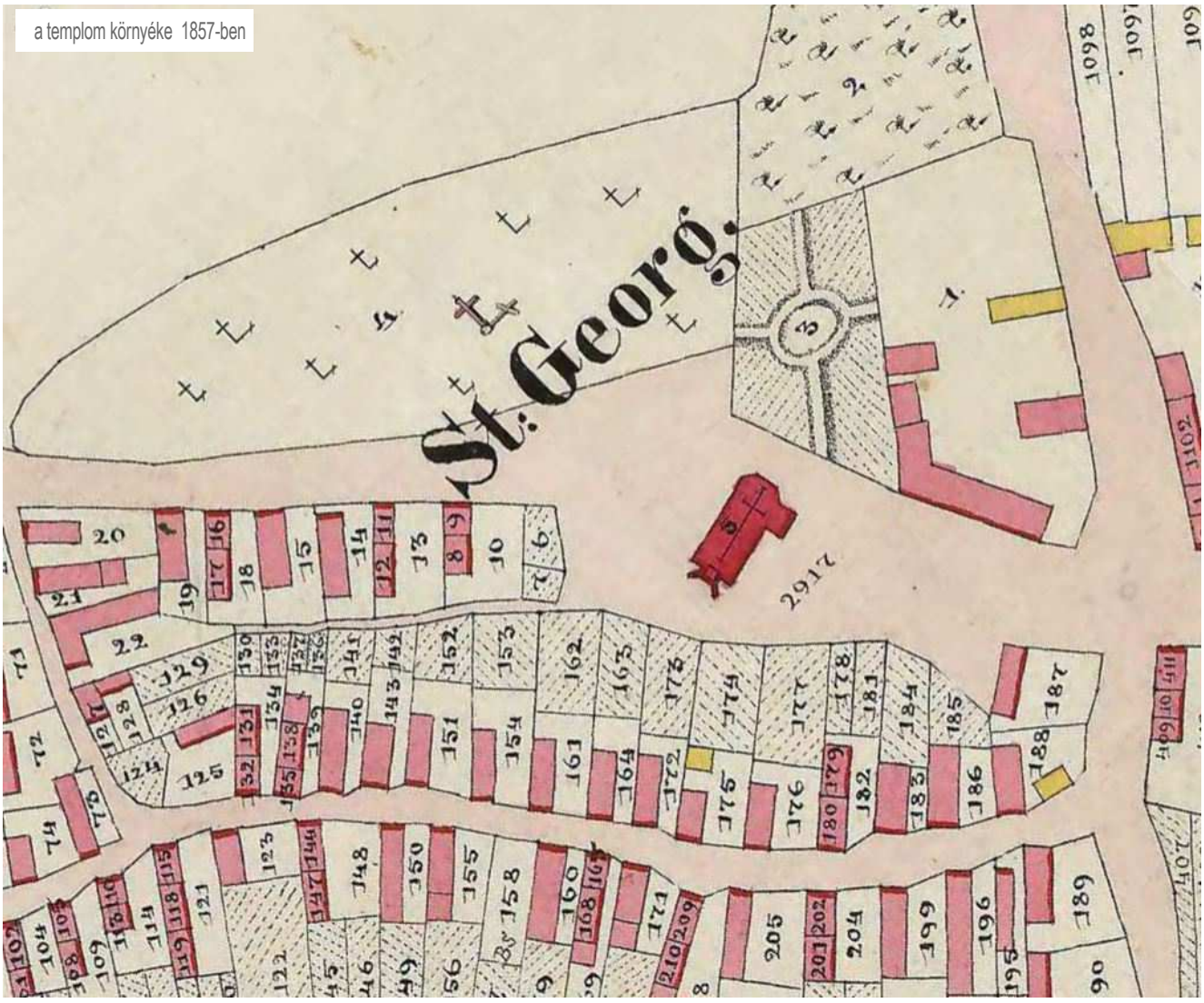

a templom környéke 1857-ben

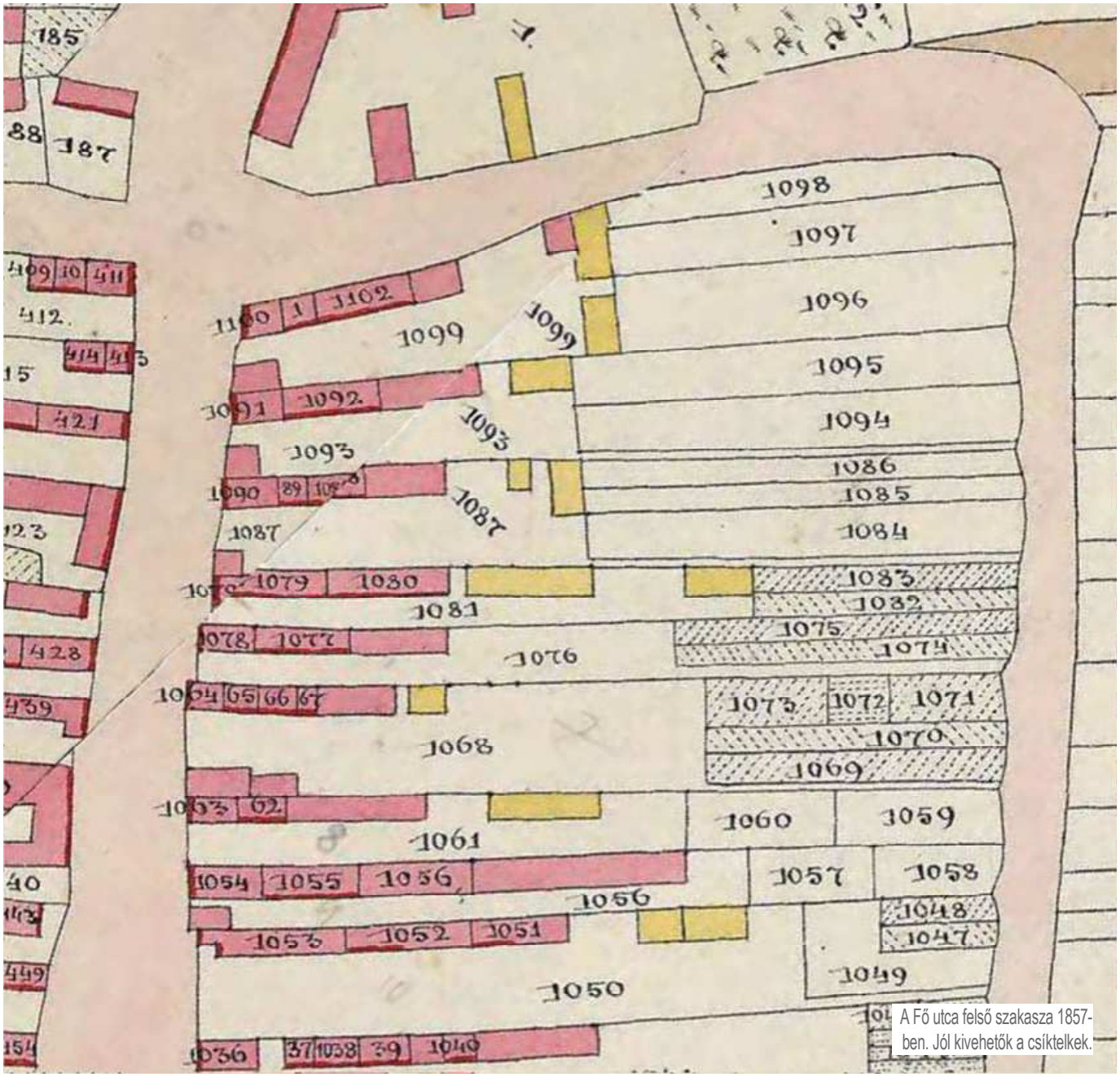

A Fő utca felső szakasza 1857-ben. Jól kivehetők a csíktelkek.

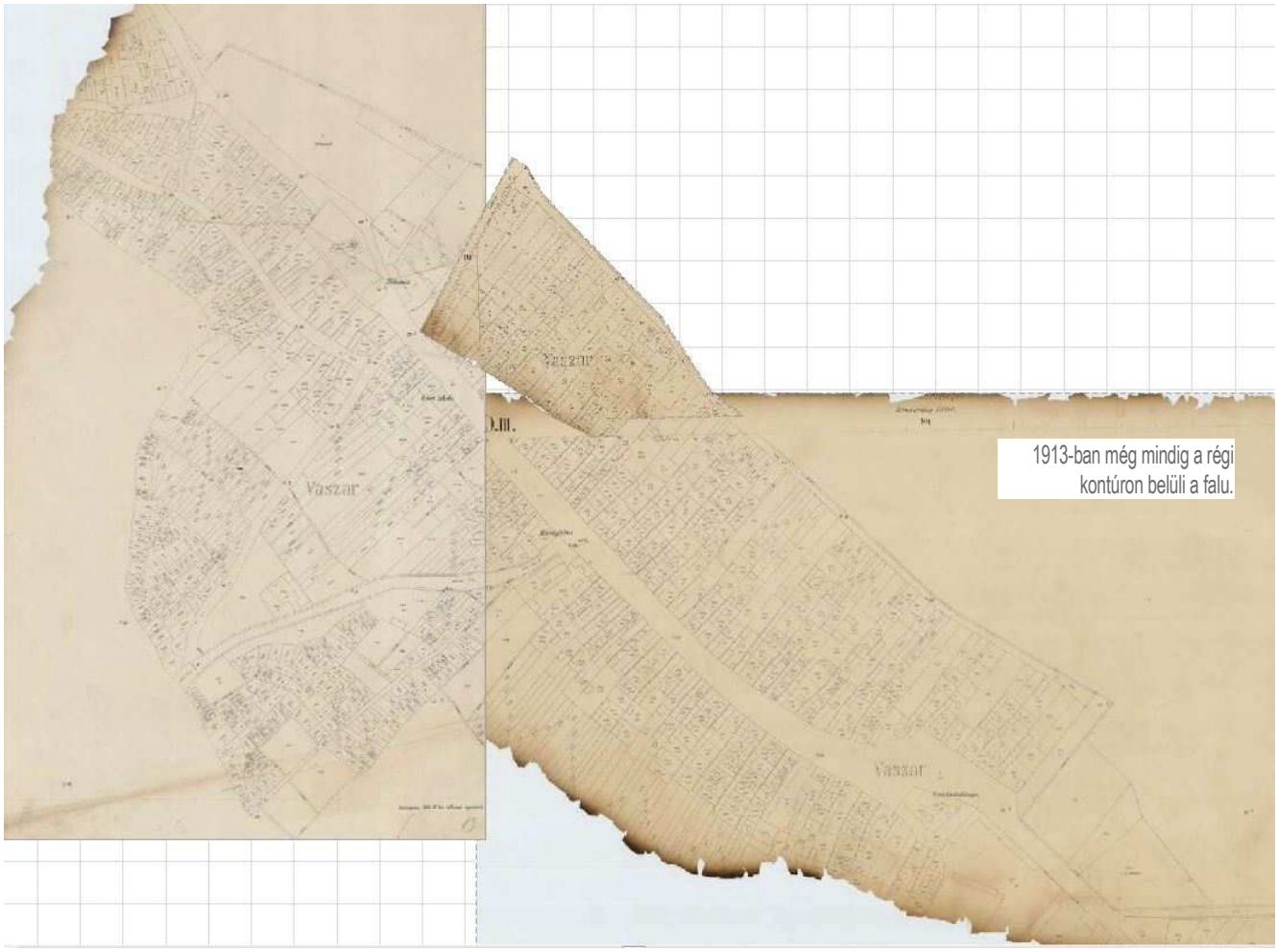

1913-ban még mindig a régi kontúron belüli a falu.

Az 1941-es katonai térkép már a mai kiterjedésében mutatja a falut. A Vasút és az Ady Endre utcák beépítése a mainál lényegesen gyérebb.

A 2. világháború után új utca nyitására már nem került sor, ennek főként az az oka, hogy 1960 körül megállt a népesség növekedése, azóta 500-600 fővel csökkent a lakosság száma.

A ma hatályos szabályozási terv javasol kisebb területeket belterületbe vonni, de ezeket inkább a racionalitás vezérli, mint a nyomasztó telekhiány. A Vasút utca falu felőli oldala még ma is foghíjasan beépített, vannak megosztatlan, a Vasút és az Ady utcáról kétiányban megközelíthető telkek. Ezek beépítésében komoly potenciál rejlik, elmondható, hogy a falu további fejlődésnek a településszerkezet nem szab gátat.

A településszerkezet áttekintése után ejtsünk szót a településkép változására is. A hagyományos utcaképben a fésűs beépítésű oromfalas, egytraktusos, tornácos házak domináltak a szinte a 2. világháborúig. Vaszaron is elterjedt az az átalakítási forma, amely során az utcai ormfalat elbontják, a tetőt lekontyolják. Az utcai tetősíkot mindig emelt ereszvonallal építik meg, ezáltal az oromfal két felső sarka szabadon állva emelkedik az oldalsó tetősíkok fölé. Ezeket jellemzően cseréppel fedték. Az emelt homlokzatot felülről párkánnyal koronázzák. Az egész megjelenése sokkal polgáribb érzetet kelt, az ún. hajlított háztípus egyszerűbb változata. Ez a Dunántúl egész területén elterjedt divatos átalakítási formává vált, nagy számban találkozni vele a mai napig. A régi házak nagy többségét elbontották vagy jellegét megváltoztató módon átépítették.

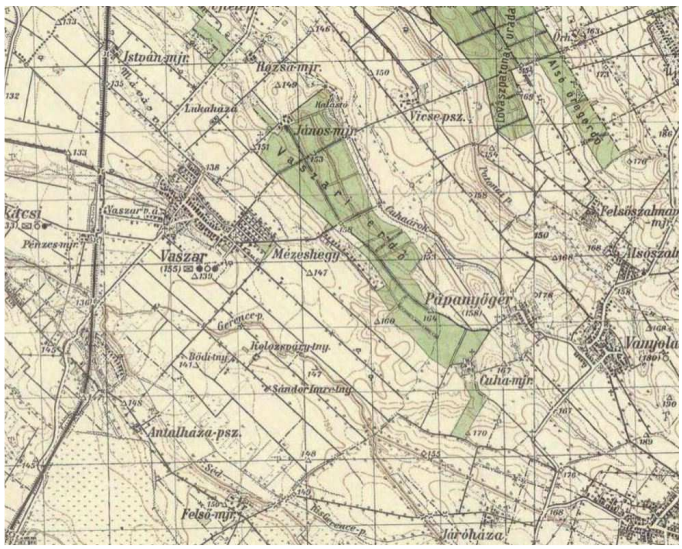

Fő utca

Fő utca

Gárdonyi Géza utca

A mai utcaképben egyszerre van jelen az elmúl 60-70 év összes jellemző háztípusa a 60-as 70-es évek kockaháza, a 80-as évek tetőtérbeépítéses, kéttraktusos háza, a 90-es évektől a nyugati minták hatása kimutatható, a nagy kiterjedésű földszintes lepényházaktól a közelmúlt divatját jelentő mediterrán stílusig. Íly módon a falukép meglehetősen heterogén, egységességet jelentő közös jegy nehezen mutatható ki. A műemléki környezet és a néhány helyi védelemre javasolt régi épületet magában foglalva történeti beépítésű településrész néven javasoljuk településképi szempontból meghatározó terület kijelölését. Azon túlmenően azonban a külön szabályozás bevezetését nem tartjuk indokoltnak. Az illeszkedés természetesen itt is fontos, de az építészeti útmutató szemléletformáló hatását e területen elégségesnek gondoljuk.

Dózsa György utca

Rákóczi utca

Jókai utca

Ady Endre utca

Vasút utca

Zrínyi utca

3. ÖRÖKSÉGÜNK

a településképi szempontból meghatározó építészeti, műemléki, táji és természeti értékek, településképi jellemzők

3.1 MŰEMLÉK:

A település temploma műemléki védelem alatt áll. A műemléki nyilvántartásban szereplő, környező telkek képezik az előbbi műemléki környezetét. 18 db földrészlet tartozik a műemléki környezetbe, amelyek közül 3 db közterület.

1. Római katolikus templom, Fő u. hrsz: 1053
műemléki törzsszáma: 5109 azonosító száma: 10559
II. kategóriába sorolt műemlék

A falu főutcájának végében, magaslaton áll a település Szent György tiszteletére felszentelt temploma. A későbarokk templomra pillantva azonnal szembetűnik a torony két sarkában megjelenő 45 fokban berfoduló támpillér, ami a barokk formavilágtól teljességgel idegen, korábbi eredetről árulkodik. Építési éve nem ismert, de a középkori eredete kijelenthető. A török hódoltság idején pusztasággá vált falu temploma szintén elpusztult, 1698-ban még egészen biztosan romos állapotban volt. A források szerint előbb 1721-ben építették ujjá, majd mai formáját 1780-as kibővítése és átalakítása során nyerte el.
A pusztulás alatt feledésbe merül, hogy korábban is Szent György volt a védőszentje, ezért ujjáépítésekor előbb Szent Imre védelmébe ajánlották volna, de amikor 1721-ben adatok kerültek elő Szent György korábbi védőszentségére, visszakapta a régi nevét.

A középkori eredetre a keletelése utal. A több változatban előforduló keletelési módszerek közül a védszent-napival állunk szemben, ami igazolta, hogy eredetileg is Szent György tiszteletére emeleték. A XIII. sz-i eredet csak feltételezés, a keletelési-módszer gyakorisága miatt, de ki nem jelenthető, ezt a Veszprém-megyei középkori templomok körében nagyszabású vizsgálatsorozatot végző Guzsik Tamás építész sem tette meg, ennek összefoglalását dokumentáló munkájában.

Valamikor a 17. sz. elején a reformáció térhódításának eredményeként Vaszar evangélikus vallásra tért. Az ellenreformáció nagy támogatást nyert a környék mágnásainak személyében, a Batthyány, Nádasdy, Eszterházy családok fejei mind a katolikus vallásra tértek át. A térségben különösen az Eszterházy család befolyása volt erős. 1660 környékén erőszakkal elűzik az evangélikus lelkész Vaszarról, de a lakosok még évtizedekig az evangélikus vallást gyakorolják. A 17. sz. végére újra többségbe kerülnek a katolikusokk, majd 1725 környékén újra katolikus Vaszarról beszélhetünk.

A templom egyhajós, négy szakaszos csehsüveg boltozattal fedve. A négy szakasz közül 3 alaikusok számára szolgáló templomtér, a negyedik a szentély, azonos szélességgel és magassággal megépítve. A szentély sarkai 45 fogban levágottak, de nem mondhatjuk a nyolcszög három vagy öt oldalával záródónak, mert a levágás lényegesen kisebb a szentély hátsó falának hosszánál. A lecsapás belső oldalából két merőleges irányban ívesen konkáv heveder indul, s ez befordulva képezi a templomteret és a szentélyt elválasztó diadalívet. Ezekről a hevederekről indul a szentélyt lefedő boltszakasz. A tér bevilágítását déli oldalról, boltszakaszonként 1-1 nagy méretű, felső sarkain lekerekített rézsűs ablak biztosítja. templomtér középső boltszakaszának tengelyében található a déli kapu. A déli homlokzatot páros lizénák és vakolatszalagok tagolják a szerkezetnek megfelelően négy mezőre osztva. Az ablakok szalagkeretezésűek, a kapuk füles keretezést kaptak. A torony 3/4-ed részben a hajó oromsíkja elé ugrik, nyugati oldalon egy, a délinél kisebb kapuja van, a torony tengelyében. A torony vízszintesen 3 szintre tagolt. A hajó koronázó párkánya a tornyon övpárkányként fut körbe, a nyugati oldalon timpanonnal hansúlyosabbá téve a bejáratot. A következő, kevésbé markáns övpárkány a zongora alakú oromfalak fölött fut körbe. Ezen a szinten kétoldal vakablakok jelennek meg. A toronylétra megvilágítására 3 kisebb nyílás található a homlokzati díszítés rendjéhez nem igazítva. A harmadik szint a harang szintje, négy irányba nyílik 1-1, a felső sarkain lekerekített, zsalus szellőzőablak, köténves vakolatkerettel. A szintet órapárkány zárja le felülről. A toronysisak barokk hagymakupola.

A templom körüli kálvária jóval később, 1906-1909 között készült.

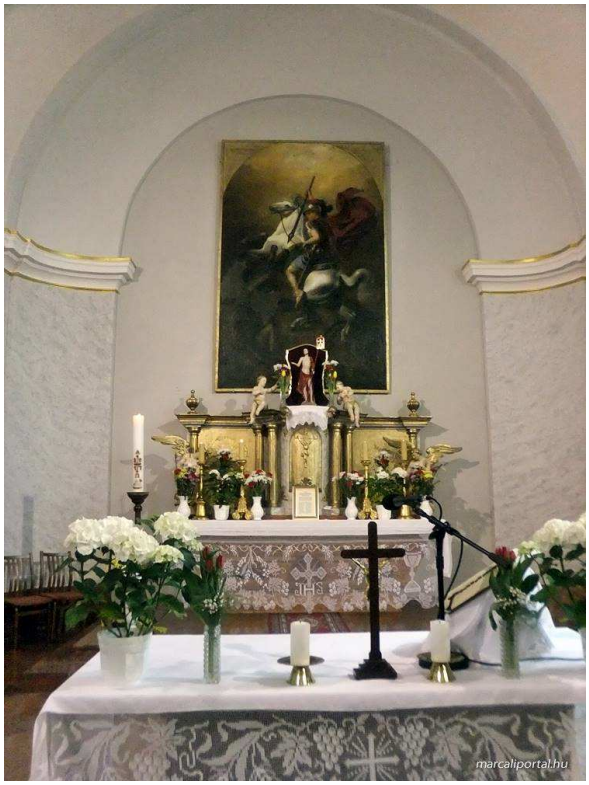

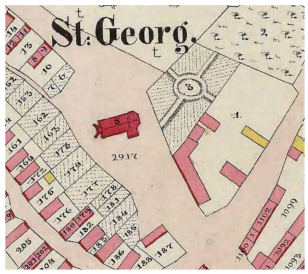

3.2 HELYI VÉDELEMRE JAVASOLT ÉPÜLETEK:

1. iskola, Fő u. 9. hrsz: 1038/2

1905-ben épült a veszprémi Jüttner Kálmán építész tervei alapján, a régebbi iskola helyén. Állami támogatás nélkül épült meg, adó módjára szedték be a lakosságtól az építés költségeit. A lebontott kéttantermes iskola 1879-ben épült, az 1865-ben leégett, de helyreállított egytantermes helyére. Nem bizonyult hosszú életűnek 26 évesen bontották el. Exner István által készített rekontruált rajza megtalálható a falumonográfia 289. oldalán. Az 1857-es térkép ezt az első iskolát ábrázolja. Ennek építési idejére vonatkozóan nincs adat, de a vaszari népoktatást 300 évesnél is régebbinek tartják, mert a falu iskolamesterének említése 1710-ből való. Az 1913-ban felvett másik kataszteri térképen, már a ma is álló, 4 tantermesnek készült épület jelenik meg. Az iskola 1 emeletes, sátortetős robosztus, zárt tömege, az utcakép meghatározó eleme. Vissszafogott díszítése a korabeli képeslap tanúsága szerint még a mainál is egyszerűbb volt. A képeslap csak egy osztó- és a koronázó párkány mutatja. Függőleges homlokzati tagolása korábban sem volt az épületnek, a nyílások keretezése is újabb keletű. Szépen felújítva, ma 8 tanteremmel, tornateremmel működik az iskola.

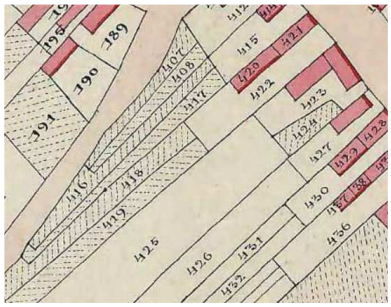

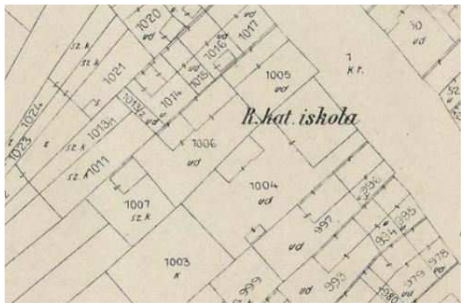

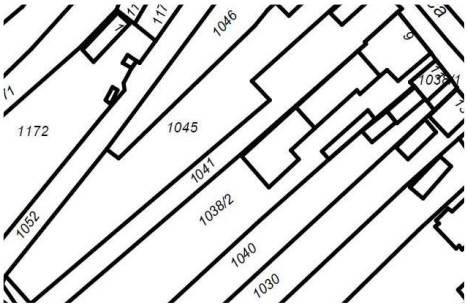

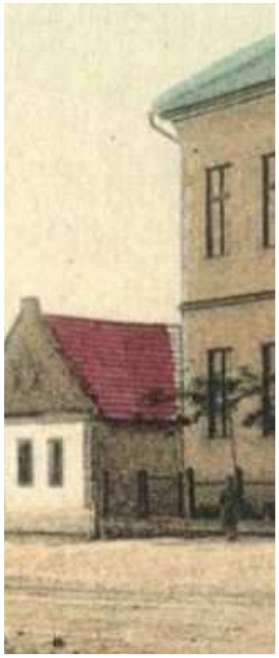

2. falumúzeum, Fő u. 7. hrsz: 1038/1
Épülete különösebb építészeti értéket nem képvisel, a védelemre vonatkozó javaslat inkább a funkciójának szól. Az iskolát ábrázoló képeslap, a helyén egy hagyományos, oromfalas lakóházat mutat, az 1913-as térképnek megfelelő helyen, feltehetően lakóház funkcióval. Ez is 1857 után épült, mert azon még előkert elhagyásával épült házat látunk, a mai épületfonttól beljebb épült. A jelenlegi épület hagyományos "kockaház" típusát mutatja, pontos építési iedeje nem ismert, de a formája alapján a múlt század 60-as, 70-es éveire tehető. Nemrég alakították ki benne a falumúzeumot, akkor átfogó felújításon esett át az épület, az iskolával együtt rendezett megjelenést sugall.

3. lakóház, Dózsa György u. 1. hrsz: 1056

A templom szomszédságában, műemléki környezetben található ez az épület Érdemes a fejlődését végigkövetni az 1857-es, 1913-as és mai állapot felvillantásával. 1857-ben ún. "csíktelket" látunk, az egyébként rövid épületen két család osztozik, közös telken, de saját kerttel.1913-re a kerteket egyesítik a lakótelekkel, de a két lakás telkét külön helyrajzi szűmú földrészletekre osztják. Az udvarokon 1-1 külön álló melléképület jelenik meg. A mai állapot már a két részt egyesítve mutatja, sikerült felszámolni a megosztottságot. Szembetűnő, hogy a telkek mögött korábban húzódó, mér 1913-ban is meglévő szűk sikátort felszámolták, a telkekhez adták.

A ma látható épület nyeregtetős, oromfalas kialakítású, erőteljes kétsoros macskalépcsővel lezárva. A korábbi meosztás nyomai, pl. a megosztás határán lévő tűzfal, már nem láthatók. Az oromfalon lévő nyílások elhelyezkedése utal a korábban a tornácára vezető ajtójára, amely ma nem látható, feltehetően befalazták. A tornác is teljes egészében be lett építve, sőt az utca felől a tető tovább engedésével még egy kis mértékű toldalék is megjelent, feltehetően kamra funkcióval. Utcai díszítése az ereszmagasságban az oromfalon átfutó markáns, cseréppel fedett övpárkány kivételével feltehetően nem eredeti. A műanyag ablakai már nem őrzik az eredeti ablakosztást. Az armírozásnak tetsző sávosan megszakított saroklizénák, és a szegmens ív záródású ablaknyílás négyszögletes keretezése tűnik a közelmúltban létrehozott díszítésnek.

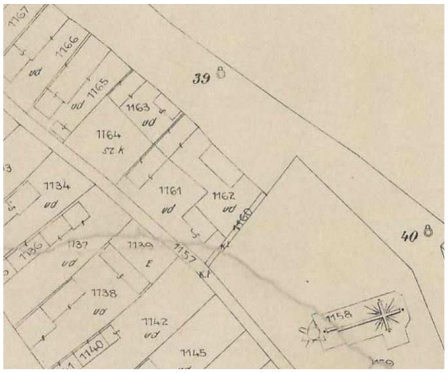

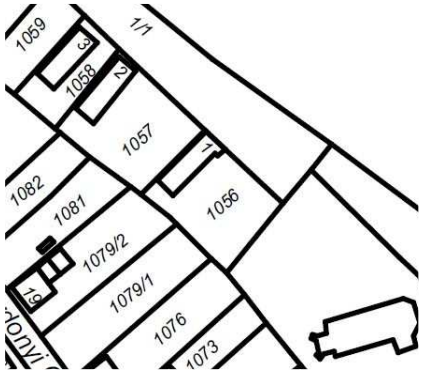

4. lakóház, Dózsa György u. 2. hrsz: 1057
Az előbbi telekszomszédja, mai kontúrja egyezik az 1857-es térképi állapottal, teljes egészében mégsem jelenthető ki, hogy 160 éves lenne az épület. 1857-ben szintén kétfelé osztott a ház, de a telek közös. 1913-ban már megosztott telkeket látunk, de a hátsó telken nem áll épület. A mai egységes képe tehát ezt követően lezajlott átépítés, bővítés eredményeként jött létre. A gerendás tornácát négyzetes, fejezettel kialakított tégkla pillérek támasztják alá. Utcai oromfali tagolása a dús vegetáció miatti nehezen írható le, de az előbbi épülethez nagyon hasonlító. Itt is van cseréppel fedett övpárkány és befalazott bejárat is. A tornáca az utca felől "tört" ami azt jelenti a szakzsargon szerint, hogy e végét beépítették. (Ezért is falazták be az eredeti ajtót.) Az oromfal lezárása itt egysoros macskalépcsővel történt. Az oromfalhoz csatlakozóan, és ez az előző szomszédos épületre is elmondható, még látható a nagykapu bálványának a maradványa, ami mutatja, hogy itt is tömör, falazott kerítés lehetett.
Nagyon rossz műszaki állapotban van, sürgős felújításért kiált.

5. lakóház, Dózsa György u. 3. hrsz: 1058

Ha az előző épüetről azt mondtuk, hogy nehezen fotózható, akkor erről a házról ezt még fokozottabban kell el kell mondani. Utcai vége sűrűn befuttatott, ezért a homlokzati kialakítása nem elemezhető. Helyszínrajzi kontúrja megegyezik az 1857-es állapottal, ezért nem zárható ki, hogy legalább 160 éves épülettel állunk szemben. Az utcai telekhatártól kissé beljebb, előkert elhagyásával épült. A tornác (Vaszaron hagyományosan: gádor) nyomai még láthatók, a szomszédos épülettel hasonló formai megoldású pilléres, gerendás. Állaga az előbbi épülethez hasonlóan rossz, ez is megérett egy felújításra.

6. lakóház, József Attila u. 8. hrsz: 979
1913-ban már állt az épület. Utcai hosszhomlokzata 7 axisos, (2-1-1-1-2) ritmusban tagolt, vízszintesen 9 sávra osztott vakolatlizénákkal. Az északkelet felé eső 4 axisban eredetileg 6 osztású pallótokos ablakok voltak, a maradék 3 axis vakablak. Az ablakok profilos vakolatkerettek, könyöklőpárkánnyal díszítettek. Szép példája, a századfordulós polgárosodás jegyeit mutató utcaképnek. Kár, hogy egy tévesen értelmezett energetikai felújítás teljesen megsemmisítette eredeti vakolatarchitektúráját. Sic transit gloria mundi, mondhatjuk némi keserűséggel. Szerencsére az 2011. novemberében készített google kép még megőrizte eredeti homlokzatát, az átalakítás nem helyrehozhatatlan.

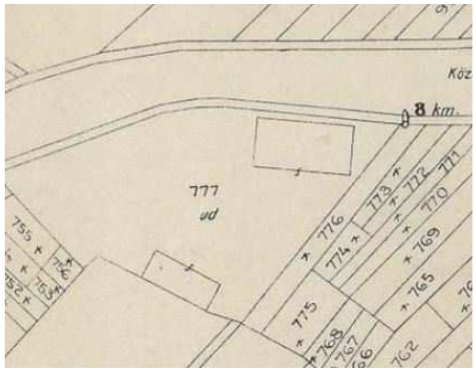

7. lakóház, Bocskai. u. 14. hrsz: 605

Az 1913 ban készült térkép már beépítettnek ábrázolj ezt az utcaszakaszt. Sajnos az épületet ábrázoló rész elégett, de a szomszédjában láthatóan már állt épület. A formajegyei alapján a 910-es, 20-as évek eleji származás valószínűnek tűnik. Az épület a korábbi hagyományt követve , nyeregtetővel, oromfallal épült, háromnyílású pilléres gerendás gádorral. Az ereszmagaságban futó osztópárkány itt is megtalálható. Bővítése a szokásokat követve, a gádor utca felőli megtörésével, illetve kis oldalirányú toldalékkal történt, emiatt a tetőt kis hajlásszög töréssel tovább kellett engedni. Ennek nyomai az utcai homlokzaton tettenérhetők. Homlokzati vakolatarchitektúra nem látható, de valószínűleg korábban volt, átalakítás során tűnhetett el.

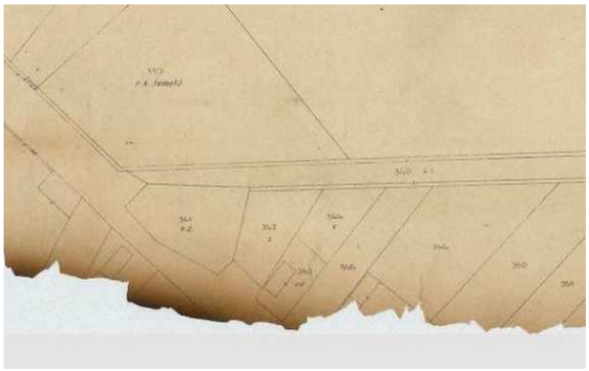

8. lakóház, Kossuth u. 1. hrsz: 326

A múlt század 20-as éveiben parcellázott területen fekszik, az utca 1931 óta viseli Kossuth Lajos nevét. Építési ideje így a huszas, harmincas évekre tehető. Nyeregtetős, utcai oldalán lekontyolt épülettípusba tartozik. Ez a megoldás kedvelt volt a két háború közötti időben. Az utcai oldalon megemelt ereszvonala, és a homlokzat kiegészítése téglalappá azt eredményezte, hogy a sarkokon az oldalsó tetősíkok fölé nyúlik az oromfal, amit cserépsorral fedtek. Az így megemelt homlokzaton elmaradhatatlanul megjelenik a vakolatból húzott, profilos koronázópárkány. Ez az oromfalas "paraszthazhoz" képest reprezentatívabb, polgáribb megjelenést kölcsönzött az épületeknek, ezért ez az átalakítási megoldás szinte az egész Dunántúl területén elterjedt. Azt, hogy ez az épület eredetileg oromfalasnak épült-e nem tudjuk, de az utólagos átépítés nyomai tettenérhetők. Sajátos, jól sikerültnek mondható megoldást látunk. Az gyakran előforduló bővítési mód, hogy a gádor elejét beépítik, kamra, esetleg fürdőszoba céljára. Ekkor a gádorra nyíló bejárati ajtót be kell falazni. Az ilyen egyoldalán beépített gádort nevezi a szakirödalom "tört tornácnak". Ha mindkét végét beépítik és csak középen egy nyílás marad szabadon a konyha bejárata előtt, az a "lopott tornác". Mindkettőnél csak kamra méretű új helység tud kialakulni. Az itt alkalmazott megoldás, hogy a tornác elülső oldali"törésén" túlmenően még oldalra is megtoldják, annyival, hogy egy kisszoba elférjen a bővítményben. Így az utcai homlokzatot háromablakosra lehet átalakítani, aminek megjelenése kedvező. Természetesen az oldalirányú bővítmény fölé, tovább kell engedni a tetőt, ezt látjuk esetünkben is.

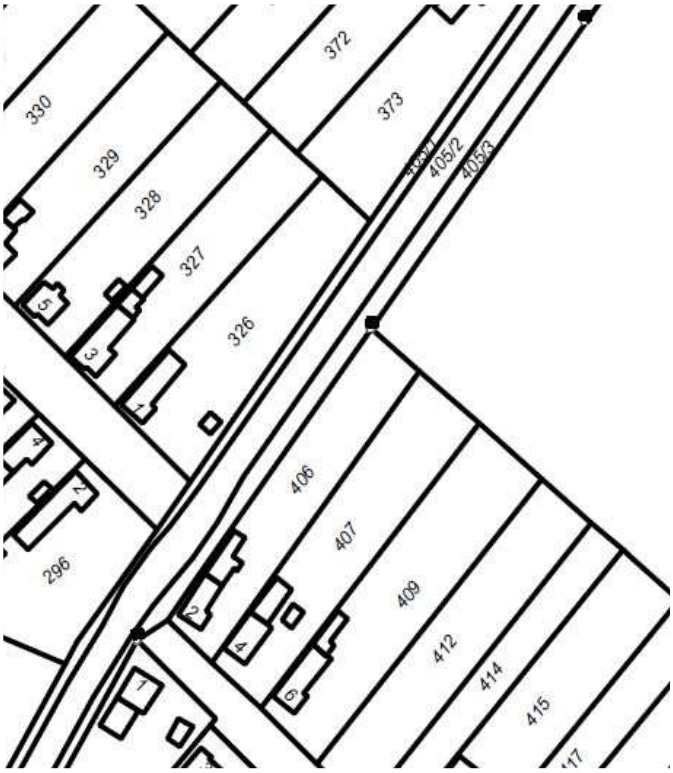

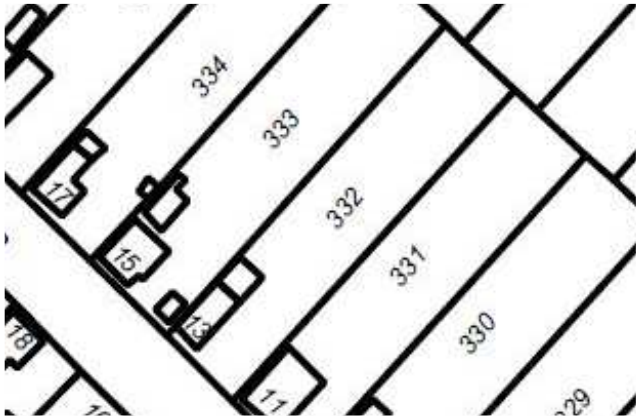

9. lakóház, Kossuth u. 13. hrsz: 332
Az előző épülettel egyidős, oromzatán az 1934-es szám olvasható, feltehetően az építés éve. Oromfalas megoldása bizonyíték arra, hogy új oromfalas házak építése, ugyanakkor a régebbi oromfalasok lekontyolása a két világháború között, egyidőben volt jelen. Az előző épületnél fejtegetett tornácbeépítés itt elment a végső megoldásig, lopott tornác sem maradt, hanem a teljes gádort beépítették. Ez sajnos építészetileg nem kedvező megoldás, hiszen a gádor teljes bezárásával a konyha és a hátsó szoba csak másodlagos természetes bevilágítást kaphat, a szellőzés sem megoldott.
Az utcai ablakokat sajnos műanyagra cserélték, de a mérete az eredetivel azonos. Az oromfal lezárása nagyon szép megoldású. A szokásos macskalépcső helyett lapra fektetett kisméretű tégla fedést kapott, ami alatt 2 x 25 cm széles futóra falazott téglaszegély jelenik meg néhány centiméterrel a vakolt oromfal síkja elé ugratva. Ugyanezen a síkon helyezkedik el a padlászellőző nyílások keretezése.
A fektetett lefedés az oromfal csúcsainál füles kialakítású.

10. lakóház, Petőfi u. 9. hrsz: 399
A dús utcai növényzet miatt a nyáron készült fotó kevéssé használható. A 2011. novemberében készült google utcaképen a lombozat nélküli fák már engednek némi rálátást az épületre. Láthatóan ez is egy oromfalas, tornácos ház volt eredetileg. A tornác itt is beépült, következésképpen az ajtót is befalazták. Az utcai ablakok eredetiek, "T" osztású kapcsolt gerébtokos, rátét díszítéssel ellátva. Az ablakok szemöldökénél még láthatók szolíd vakolatdíszek, fiom megjelenést adva a homlokzatnak. Az övpárkány itt is megvan. Az oromfal dísztelen, szellőző ablak sincs. A felső lezárása macskalépcsővel történt.

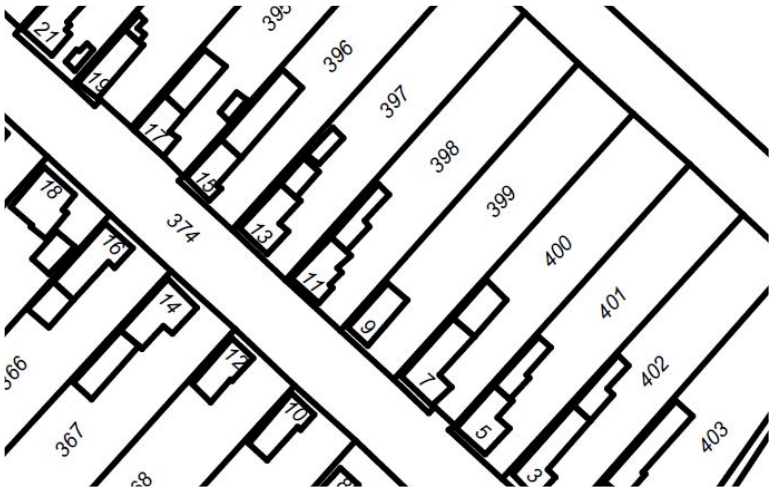

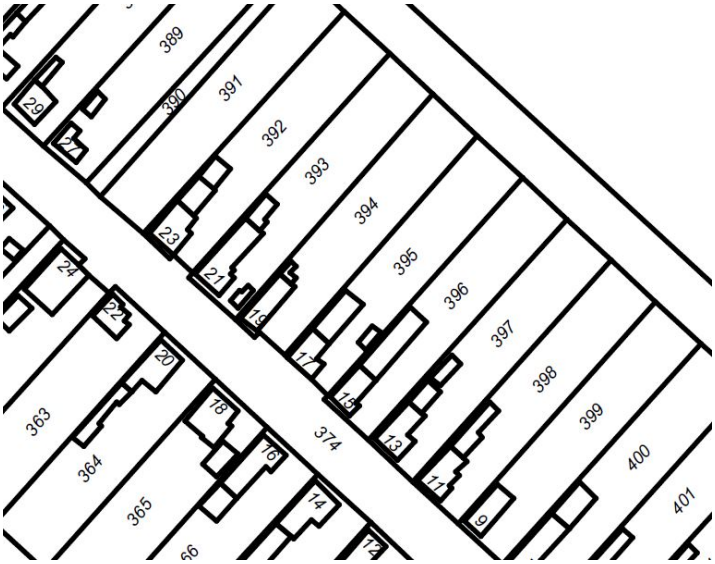

11. lakóház, Petőfi u. 17. hrsz: 395

Utcával párhuzamos gerincű épület, főhomlokzata 4 axisos. Az nehezen állapítható meg, hogy bővítés során létrehozott ún. "hajlított ház" típusba tartozik, vagy eleve így épült. A hajlított ház úgy jön létre, hogy az utcafronton az egyébként egytraktusos héz utcai szobája mellé építenek még egyet. A tetőzet befordításával fedik, innét jön az elnevezés. Annál az esetek többségében az utcai gerinc nem fut végig a teljes épületszélességben, hanem hátra befordul, az utca felől tető él jelenik meg. Itt nem ezt látjuk, hanem az utcai szárny mindkét oldalán oromfal jelenik meg, ami azt valószínűsíti, hogy ez az épület eredetileg ebben a formában épült. Az utcai homlokzatot két mezőre tagolják a függőleges elemként megjelenő pilaszterek, mezőnként 2-2 ablakkal. Az ablakok profilos kerettel, szemöldök párkánnyal díszatettek. A pilaszterek hordozzák a főpárkányt, amely vakolatból húzott, összetett profilú. Az oromfalakat felülről két téglasoros macskalépcső zárja. Az épület szép példája a két világháború közötti, már a kisvárosi megoldásokat alkalmazó polgári építészet jelenlétének a településen.

12. lakóház, Petőfi u. 19. hrsz: 34
A Kossuth u. 1. sz. alatti épülettel mutat formai hasonlóságot, de mégsem ugyanazt az evolúciós pályát futotta be. Az utca felé néző 3 ablaka eredeti "T" osztatú, kapcsolt gerébtokos szerkezet. Az utcai vakolatdíszeiből mára csak a húzott főpárkány maradt meg, sima homlokzati vakolata későbbi átalakítás során került rá. Az udvari oldalon nincs lehúzott tető, a fedélszerkezete szabályos szerkesztéssel a jelenlegi kontúrra készült. Ez arról árulkodik, hogy ez már eredetileg is egy nagy és egy utcai kisszobával épült, ez adta az épület traktusszélességét. Ez esetben tornáca sem volt sosem. Az sem zárható ki, hogy az átalakítása során a teljes tetőzetet kicserélték.

13. vasútállomás, külterület, hrsz: 0280/12
A Győr-Celldömölk vasútvonalat 1871-ben nyitották meg, de az állomás építési éve nem ismert, további kutatást igényel. Formajegyei alapján ennél valószínűleg későbbi épületről van szó, de az sem kizárt, hogy átépítés eredményeként ilyen. Földszintes, csak a váróterem és a forgalmi helyiségek alkotják, állomásfőnöki lakás nincs benne. Magán viseli az indóházak jellegzetes formaajegyeit. Oromzaton jelentősen kifuttatott tetők, hagyományos vakolatarchitektúra, az elmaradhatatlan körablakkal, ami itt a MÁV szárnyas emblémájának részeként jelenik meg. Az eredeti formájának megtartása híján hangulatos településképi elem tűnne el.

3.3 HELYI JELENTŐSÉGŰNEK JAVASOLT TELEPÜLÉSKÉPI ÉRTÉKEK:

Vaszar 300 évre visszamenőleg jellemzően katolikus vallású település, itt is hagyománya van a keresztállításnak. E hagyomány emlékeiből számos látható ma is a falu különböző kitüntetett helyein. E témában elsőként kell a templomkertben kialakított kálváriára szólni. 1906-tól 1909 készült. Mindkét temetőben áll feszület, a felsőben kettő is. Ezenkívül jellemzően faluvégen, útelágazásnál, községi határnál szoktak előfordulni. Értékük nem művészi kivitelükben, drága anyagukban keresendő, egy egyszerű pléhkrisztus is fontos kultúrtörténeti elem, megőrzendő valamennyi.
Az örökség fontos része a temető, Vaszaron kettő is található. A templom melletti felsőtemető a régebbi, de az Bocskai úton lévő alsótemető is őriz értékes régi sírköveket. A kegyeleti szempontokon túlmenően kultúrális értelemben is értékesek a megmaradt régi síremlékek.

az egyik stáció

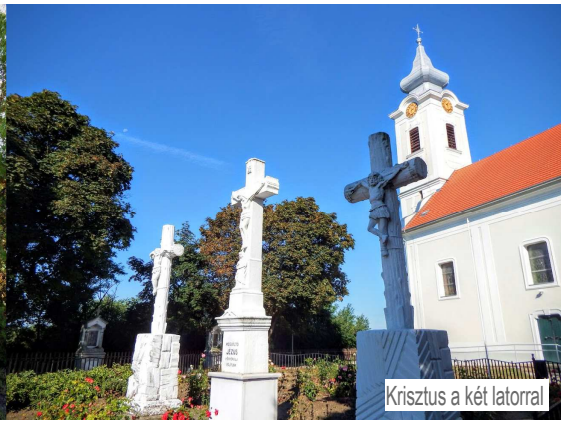
Krisztus a két latorral

Paraitz-kereszt 1.

a felső temető keresztjei és sírkövei

az alsó temető keresztjei és sírkövei

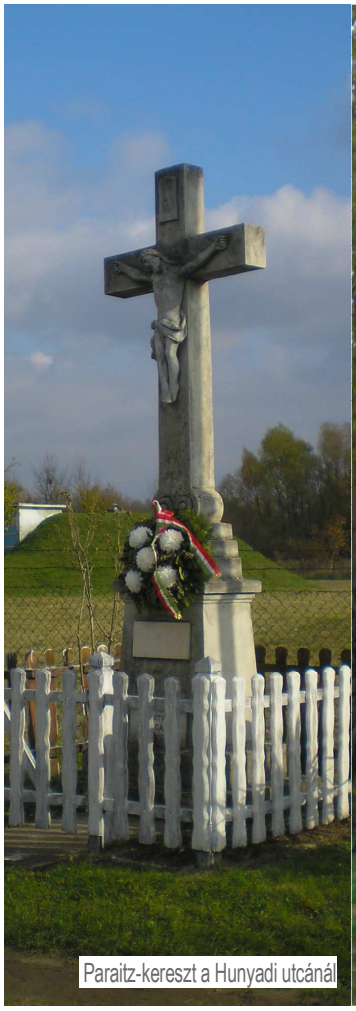
Paraitz-kereszt a Hunyadi utcánál

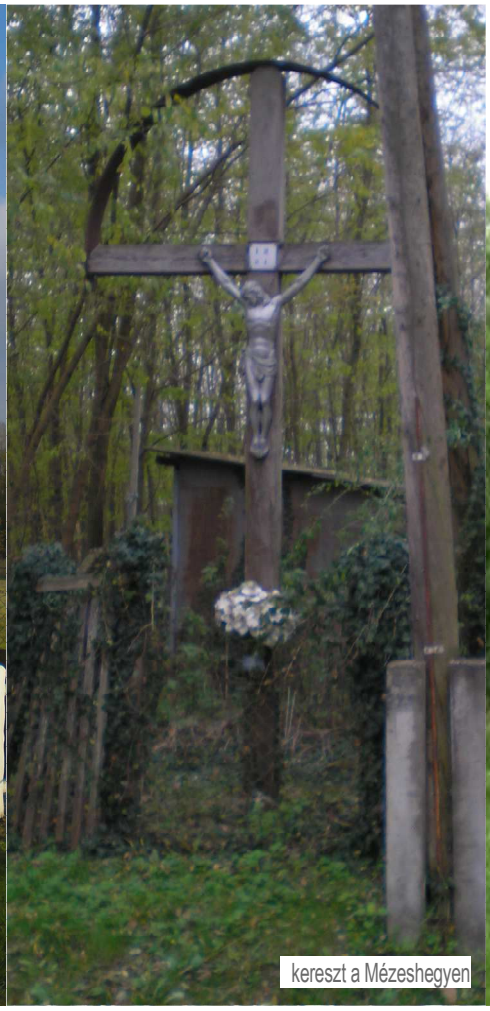
kereszt a Mézeshegyen

kereszt a Gyulahegyen

Szintén a közösség védelmére méltónak tartjuk, ezért védett települési értéknek javasoljuk a település köztéri emlékműveit, amelyek kegyeleti célokat szolgálnak, ugyanakkor a település kitüntetett helyein állva fontos településképi elemek is.

1. világháborús emlékmű

2. világháborús emlékmű

56-os emlékmű

Trianon emlékmű

3.4 TÁJI ÉRTÉKEK:

Vaszar kisalföldi település, felszínének legnagyobb különbsége 30 m körüli. A szőlőhegyek kissé kiemelkednek a terepből, de legfeljebb dombnak nevezhetők. Az alföldi jellege, tájképében is megjelenik. Jellemző a még mindig inkább nagyüzemi jellegű mezőgazdasági táj mozaikossága, aminek geometrikusságát csak a folyóvizek, és utak vonalvezetése tör meg. A település északkeli határa erdősült, ez a rész tájképi védelmet élvez, Veszprém Megye Területrendezési Terve (TRT) térségi jelentőségű tájképvédelmi terület övezetébe tartozik. Ennek felülvizsgálata a BfNPI adatszolgáltatása szerint folyamatban van. A jelenleg hatályos teljes területét településképileg meghatározó területbe javasoljuk sorolni.

Az sík jellege miatt a település helyét a tájban a templomtornya rajzolja ki, magaslaton álló világos falai felkiáltó jelként hatnak a határban szemlélődőre. A tájképi megjelenésének sajátossága, a Bakony hegyvonulatának közelsége, amely északról északnyugatról tekintve a településre finom hátteret von a látvány mögé. A hatás természetesen megfordítva is működik, az Ugod fölött nemrég épített Szár-hegyi kilátóból letekintve nagyszerű látvány nyújt Vaszar.

3.5 TERMÉSZETI ÉRTÉKEK:

1. Országos jelentőségű (ex lege) védett emlékek a A BfNPI nyilvántartása szerint:

"Ex lege" kunhalom: 2 db található, mindkettő külterületen,

2. Az Országos Ökológiai Hálózat magterülete és ökológiai folyosó területe érinti a település külterületét.

BELTERÜLET

4. TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ TERÜLETEK

eltérő karakterű területek lehatárolása, a településkép, arculati jellemzők és településkarakter bemutatásával

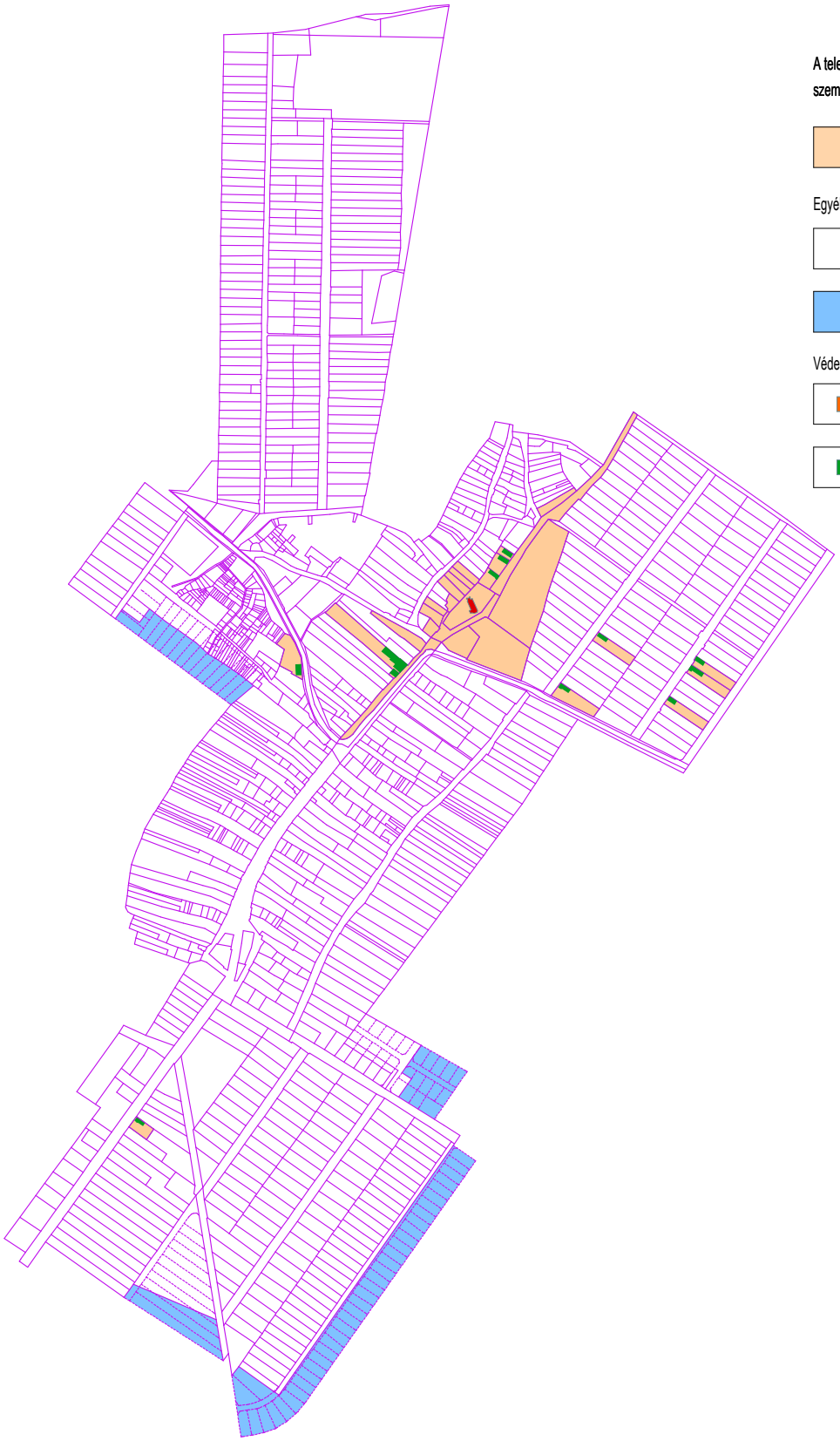

KÜLTERÜLET

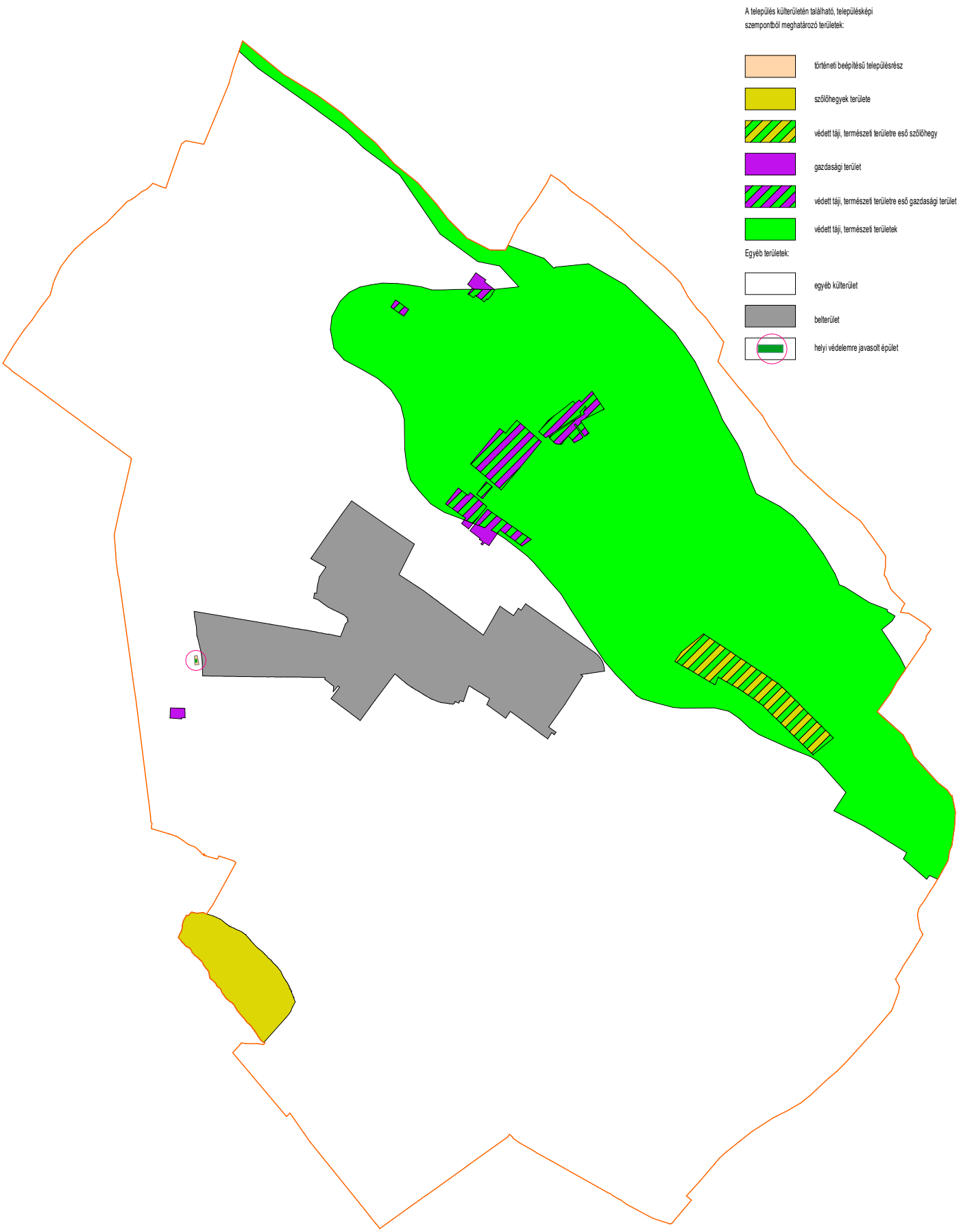
A település külterületén található, településképi szempontból meghatározó területek:
történeti beépítésű településrész
szőlőhegyek területe
védett táji, természeti területre eső szőlőhegy
gazdasági terület
védett táji, természeti területre eső gazdasági terület
védett táji, természeti területek
Egyéb területek:
egyéb külterület
belterület
helyi védelemre javasolt épület

4.1 TÖRTÉNETI BEÉPÍTÉSŰ TELEPÜLÉSRÉSZ:

Ez a terület magában foglalja a műemlék templom telkét, és a műemléki környezet területét. Ezek egyébként is védettek, bármilyen építési tevékenység esetén a mindenkor érvényes örökségvédelmi szabályok szerint lehet eljárni. Tartalmazza továbbá a helyi védelemre javasolt épületek telkét. A helyi védelemre javasolt épületek egy kivételével belterületiek, a vasútállomás épülete külterületre esik.

A korábban már ismertetett hagyományos településkép mára átalakult, egységes összefüggő területen már nem ismerhető fel, vissza nem fordítható folyamat. A szétszórtan még előforduló értékek közvetlen környezetének megóvására helyeztük a hangsúlyt e terület kijelölése során.

4.2 SZŐLŐHEGYEK TERÜLETE:

A településnek hagyományosan két szőlőhegye alakult ki. A Mézeshegy a település belterületéhez viszonylag közel fekszik. A szőlő és gyümölcstermesztés visszaszorulóban van, helyette több telken is akácfa ültetvények jelennek meg, ami a hagyományon használati móddal nem egyeztethető össze. A hajdan zártkertnek nevezett, ma kertes mezőgazdasági területen lévő épültekben többen is életvitelszerűen laknak. Az épületek mérete lényegesen nem nagyobb az egyébként itt építhető gazdasági épületekre vonatkozó előírások szerintinél. A másik szőlőhegy a Gyulahegy. Itt is tradicionális szőlőtermelés folyt. Korábbi adottságait, nyugalmát a katonai repülőtér és a rajta áthaladó vasúti pálya jelentősen lerontotta, ennek ellenére több telken áll ma is gazdasági épület.

4.3 GAZDASÁGI TERÜLETEK:

Ez a terület heterogén megjelenésű. Bele tartoznak a külterületi mezőgazdasági létesítmények, tanyák, de a külterületi ipari telephelyek is. Az eltérő funkciójuk miatt megjelenésük is változatos. Közös jegyük az, hogy a településképben nem jelentkeznek akkora súllyal, mint a településen belsőben található épületek, ezért a velük szemben állított településképi követelmények is más jellegűek. Itt nincs értelme szabályozni teleptési módot, tetőhajlásszöget, mert egyrészt mindig egyedi beépítést igényelnek, másrészt az illeszkedés mást kíván meg, mint egy meglévő házsorba beépített ház esetében. Az illeszkedés inkább a tájhoz kívánatos. Az egyszerű tömegképzésre törekedni kell, de van amikor a technológia ennek ellenkezőjét kívánja meg. Két dolog szem előtt tartásával nagy eredmény érhető el településképi téren. Egyik a harsány színek mellőzése. Rikító színezés mellett ugyanis messziről is kellemetlen folthatást tud kifejteni egy ilyen épület. Akár a belterületről nézve is zavaró, kellemetlen megjelenéshez vezethet. A másik nagyon fontos, és ilyen beruházások esetén megkövetelendő intézkedés a megfelelő védőfásítás. Az ugyanis a kellemetlen látványelemeket szűrni tudja, vegetációs időszakban szinte a teljes takarás is elérhető.

4.4 VÉDETT TÁJI, TERMÉSZETI TERÜLETEK:

Ez is külterületen fordul elő. A község közigazgatási területén természet-és tájvédelemmel érintett területeket foglalja magában. Alapvetően az előbbi pontban szereplő épületeket érinti, de ettől eltérően természetvédelmi, erdő- és vadgazdálkodási vagy turisztikai céllal egyéb épületek építése is felmerülhet igényként a beépítésre nem szánt külterületi építkezés egyéb jogszabályok által megszabott méretkorlátok mellett. A minőségi építészeti megjelenésnek itt fokozottabb a szerepe. A természetközeli, tájbaillő építészet a kívánatos. Egyszerű, a táji és természeti képződményekkel nem konkuráló tömegképzés, visszafogott színvilág, a természetes anyagok használatát előnyben kell részesíteni.

5. AJÁNLÁSOK

a településkép minőségi formálására vonatkozó ajánlások: építészeti útmutató

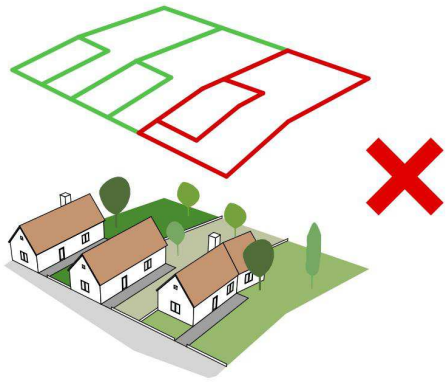

Nincs könnyű helyzetben az, aki manapság építkezésre adja a fejét. Az információs társadalom korát éljük, megállás nélkül zúdul ránk az információ minden elképzelhető csatornán keresztül. A veszélyes benne az, hogy sok a félinformáció, álinformáció, de legalábbis az ellenőrizetlen információ. Ez vonatkozik az építés szabályaira, a rendelkezésre álló építőanyagok palettájára, új építési technológiákra. Az építészeti divatlapok által bemutatott álomházak sem mindig mennek át szakmai szűrőkön, trendi példáik gyakran hamis vágyakat ébresztenek az új házra sóvárgó építtetőkben. A globalizált világban Földünk összezsugorodott, eltűntek a távolságok, földrajzi korlátok. Egyesek azt hihetik, hogy a világ bármely részén épült ház bárhol megépíthető büntetlenül. A Természet (így nagybetűvel) időnként figyelmeztet minket embereket (így kisbetűvel), hogy létezik pl. éghajlat, ami ráadásul változik is, de ez más téma. Ezek a figyelmeztetések, árvizek, pusztító szélviharok és más természeti katasztrófák formájában szoktak manifesztálódni. Nincs könnyű helyzetben az, aki manapság építkezésre adja a fejét. Ha ebben a bábeli információs zavarban nem tudja megtalálni a tiszta hang forrását, akkor könnyen jóvátehetetlen beruházói döntéseket hozhat. A hagyományokat tisztelő, józan mértékletesség, ma is célravezető. A természeti, táji és kulturális környezethez térben és időben való igazodás ma is célravezető. Ha egy új épület tervező építésze a befogadó település Nagy Könyvébe egy új sort szeretne írni, nem egy oldalt kiradírozni onnét, az ma is célravezető. Ehhez szeretnénk hozzájárulni ezzel a néhol evidenciákat tartalmazó rövid, szanes rajzos útmutatóval hozzájárulni.

5.1 AJÁNLÁSOK TÖRTÉNETI BEÉPÍTÉSŰ TELEPÜLÉSRÉSZ TERÜLETÉRE

Telepítés:

A terület nem egybefüggő, a helyi védelemre javasolt épületek diffúz elhelyzkedése miatt. Ezért a területek eltérő beépítése miatt rögzített szabály nem adható, a cél az adott környezetbe való illeszkedés. Ez a terület a műemlék, műemléki környezet és a helyi védelemre javasolt épületek telkeit foglalja magában, emiatt a kérdések is változók. A műemlék nem elbontható, ez evidens, a helyi védelemre javasolt épülete bontása is aggályos, hiszen az a védendő érték megsemmisülésével járna együtt. A műemléki környezet esetében semmi nem zárja ki az ott álló épület bontását, majd helyére új építését.

Mindkét esetben jogosan felmerül a bővítés lehetőségének kérdése. Az utcai traktusszélesség megőrzése az elsődleges cél, ezért az utcai homloksíktól 5 m-es mélységig nem javasolt ezen épületek szélesítése, de attól beljebb pl. egy keresztszárny építése elképzelhető. Természetesen a telekszélesség és a minimálisan elhagyandó oldalkert szabta korlátokon belül. Ennél a megoldásnál figyelembe kell venni azt is, hogy mennyiben érinti ez a tornácrészt. A tetőtér beépítése korlátozottan lehetséges, mert egy esetleges térdfalemelés felborítaná az épület homlokzati arányrendszerét, ezért csak szükség esetén, és gondosan mérlegelt mértékben szabad vele élni. Az épület folytatásában, új épülettömegben különösebb megkötés nélkül történhet épületbővítés.

A műemléki környezetbe új épület építése esetén hasonlók az elvárások, az épületeket oldalhatáron álló beépítéssel, a kialakult előkert elhagyásával kell telepíteni, utcára merőleges gerincű nyereg, vagy kontyolt nyeregtetővel. Az utcai homlokzat síkjától számított 5 m-en belül az épület szélessége ne haladja meg a 7-8 m-t.

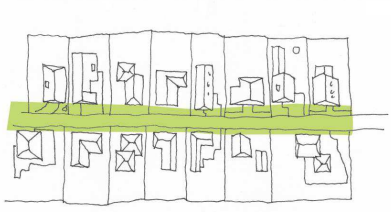

5.1.2 Magasság:

Az előző pontban a helyi védelemre javasolt épületek esetében már érintettük a magasság kérdését. (A tetőtér beépítése nem kizárt, de óvatosan kell bánni a térdfalemeléssel.)

A többi épület esetében, szögezzük le, összesen 8 ilyen épület van, a magasság témakörében annyit elégbetartani, hogy földszintes, tetőtérbeépítéses lehet, akár az előzőeket meghaladó térdfalmagasítással is, de emeletes épület nem javasolt.

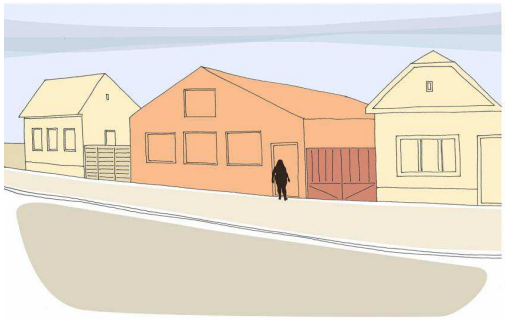

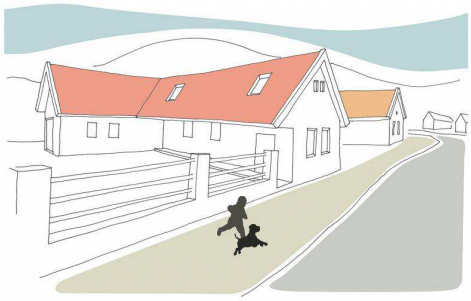

Épületszélesség:
A faluképet meghatározó házak hagyományosan egy traktus szélességgel készültek, a telekszerkezet ennek megfelelően alakult ki. A kéttraktus szélességű épület befeszül a rendelkezésre álló térbe, a házak ritmusában zavart okozva. A védett területbe ezért nem illeszkedik a túl széles épület, 7-8 m-nél ne legyen szélesebb az utcafronti fal. Az illeszkedésből nem következhet az, hogy le kellene mondani egy esetleges bővítés lehetőségéről. Az adott méretű bővítmény ne idegen testként jelenjen meg környezetében, hanem a szerves részévé váljon az egésznek. Ez az építészeti feladat lényege.
Anyaghasználat, színezés:
A kettőt szorosan összefügg, mert általában az anyag kiválasztása egyben eldönti a szín kérdését is. A látszó tégla, terméskő, agyacserép, s bizonyos mértékig a fa esetében is igaz ez. Azért mert ezek anyagszerű anyagok. Ez esetben is az illeszkedésen van a hangsúly.
A homlokzati színek esetében az intenzív színek használatát kerüljük, mert azok nagy felületen "ütnek". A valóságban egy szín sokkal markánsabban jelenik meg egy ház sok-sok négyzetméternyi homlokzati felületén, mint egy színkártyán, ezért a színválasztás során különösen körültekintően járjunk el. Színkártyát csak nappali fényben szabad nétni, a mesterséges világítás színtartománya módosítja a látott színt. Ha nem vagyunk biztosak magunkban, kérjük hozzáértő segítségét.
Az ún. földszínek választása mindig jó döntés, ezek akár a kicsit erősebb tónusúak is. Ha mégis más színezet mellett döntenénk, akkor azoknak csak pasztell árnyalatai jöhetnek szóba, mert azok finomítanak a látványon.
Kerítés:
A történeti beépítésű településrészen zömmel az előkert nélküli beépítés a jellemző, de előfordul előkert elhagyása is. A két beépítés a kerítések vonatkozásában más-más megoldást kíván meg. A keskeny telken ha a ház kiépült az utcafrontra, alig maradt kerítés, a nagykapu levonása után. Ezért itt hagyományosan a tömör falazott kerítés alakult ki. Fontos a kapu milyensége. A hagyományos kapu fából készült, egyszerű kétszárnyú deszkakapu. Természetesen ez lenne ma is a kívánatos megoldás. A fém kapu is szóba jöhet, ha az egy régi szép darab, amely lehet, hogy később került beépítésre, de az idő már "megnemesítette" Kerüljük viszont az igénytelen, fém tákolmányok alkalmazását, ha lehetőségünk engedi cseréljük ki az összképbe jobban illő fa anyagúra. Szeretjük a motoros kapukat, ennek legelterjedtebb formája a tolókapu. Ehhez a kaput kicsit meghaladó szélességű szabad kerítésszakaszra van szükség. Ha ez nem áll rendelkezésre, akkor sem kell lemondanunk róla, karos mozgató motorok nyíló kapukhoz is léteznek.
Ahol a kialakult beépítés előkertes ott viszont nem jó a magas tömör kerítés, sem az átláthatatlan élősövény, mert igaz, hogy nem látnak be rajta, de mi sem látunk ki. A tájolástól függően akár benapozási problémát is okozhat. De településképileg az a legnagyobb hibája, hogy az épülethomlokzat síkját kitakarja az utcaképből, degradálva az utcaképet egy tömör kerítés látványára. Ide áttört kerítés való. Lehet lábazata, tagolhatják pillérek, de a mezők legyenek átláthatók, fából vasból esetleg dróthálóból.

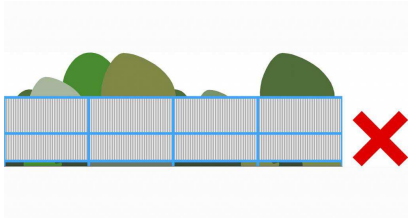

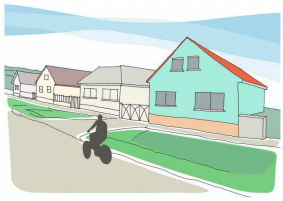

Épületfeliratok, reklámok és egyes műszaki berendezések megjelenése:
Az épületfelirat és a reklám építészetileg ugyanaz a formai probléma. hogyan lehet megjeleníteni egy grafikai elemet úgy, hogy az alapfunkcióját, tájékoztatás, figyelemfelkeltés, betöltse, de az épület megjelenését hátrányosan ne befolyásolja. A településképi követelményeket nem írhatja felül a marketing érdek. Az épület homlokzati tagolásához igazodva kell elhelyezni, anyaghasználata, színvilága szintén nem mellékes. Egy kisebb cégnél sokszor nincs is kialakult grafikai megjelenés, rögzített arculat. Ez esetben eleve könnyeb olyan megoldást találni, amely megfelel a fentebb írt feltételeknek. A nagy cégek általában rendelkeznek arculati kézikönyvvel, amely az épületen megjelenő feliratok, logók, cégérek megjelenését is tartalmazza. Ezeknek általában elkészítik, a műemléki környezetbe illő szoftabb változatát is. A történeti városrészben ragaszkodni kell az ilyen változatok alkalmazásához.
A műszaki berendezések kérdésköre más jellegű. A ma elvárt lakókörnyezet biztosítása (klíma, antenna sztb.), a megújuló energiaforrások használata is jogos, sőt támogatandó igény (napelem, napkollektor, levegős hőszivattyú kültéri egysége), de a megjelenésük nem lehet az építészeti egységet romboló, semmibevevő. Az elhelyezésüknek vannak saját technikai szabályai, de mindig keresni kell az egészséges kompromisszumot a két szabályrendszer között. Nagyon visszatetsző az amikor egy napelem lelóg a tetősíkról, vagy lerí, hogy csak egy cél lebegett az elhelyezője szeme előtt, az, hogy a lehető legtöbb elemet helyezze el, bármi áron. Az, hogy fizikailag illetve építészetileg hány napelem helyezhető el egy adott felületen két külön kérdés. Gyakran láthatunk olyan megoldást, hogy az álló formájú napelemek között egyszerre előbukkan egy fekvő is, mert úgy még egyet be sehet préselni. Ezek kerülendő megoldások, mindig építészeti szempontokat is figyelembe vevő elhelyezésre van szükség.
Az utcai homlokzati felületekre, vagy közterületről jól látható helyre ne tegyünk gépészeti berendezést (klíma, vagy hőszivattyő kültéri egysége), a fogyasztásmérőknek is jobb helye van a tömör kerítésfal belső oldalán.
Ide tartoznak a takarás nélküli szerelt fémkémények. Történeti településrészen ezek az elemek idegenek.

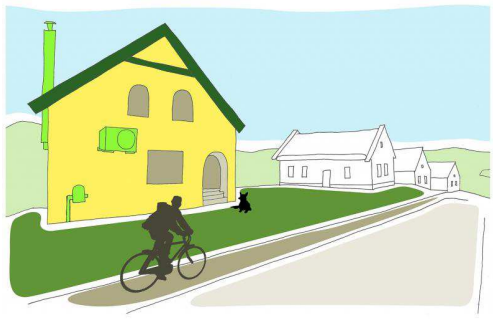

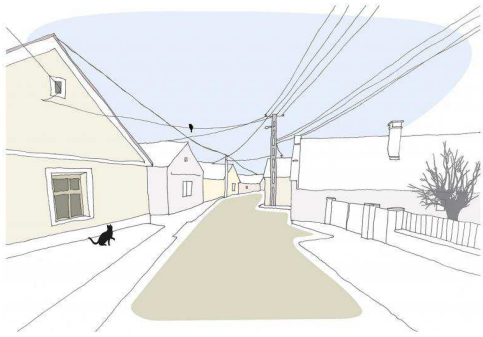

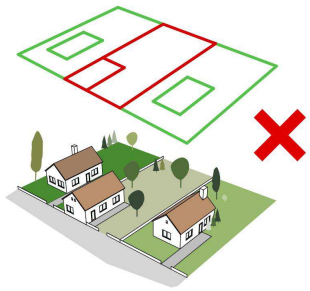

5.2 AJÁNLÁSOK A TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓNAK NEM MINŐSÍTETT BELTERÜLETEKRE:

Telepítés:
Egyaránt előfordulnak előkertes és előkert elhagyása nélkül épül házak is. Mindig a kialakult állapothoz igazodva helyezzük el az új házat. Mérlegelésnek ott van helye, ahol a rendszer vált, a két szomszéd ház helye eltérő.

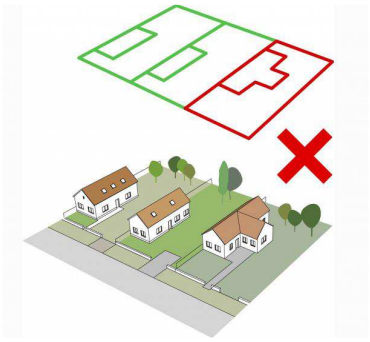

Magasság:
Ne lógjunk ki a sorból, se lefelé, se felfelé. Megint csak az illeszkedés a jó út.

Épületszélesség:
Az épületszélességre ugyanaz mondható. A kockaházak között a hasonló 10 m körüli szélesség a jó, de ez esetben az utcával párhuzamos gerincirányt, vagy sátortetőt válasszunk. Utcára merőleges gerincirányt csak ott válasszunk, ahol ez a kialakult a környezetében. Az utcai nagy homlokzati felületek megoldására ez esetben különös figyelmet kell fordítani. Itt nem a történetieskedő ráaggatott díszítésre kell gondolni, hanem a jó arányú, jól elhelyezett ablakokra, esetleg homlokzatburkolatok alkalmazására. Például a kő, vagy tégla felületek vakolattal variálva.

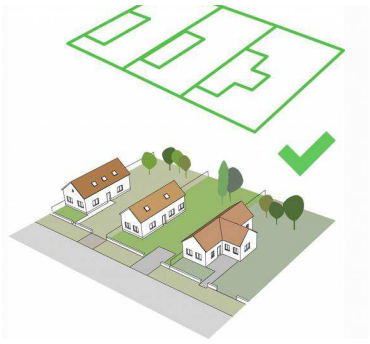

Tetőforma:
Ez a terület formailag kevésbé érzékeny, ezért a tetőformára, tetőhajlásszögre vonatkozó korlátozások itt nem indokoltak,. Az egyénibb megjelenésű házak építőinek ez a terület ajánlható terepül.

Anyaghasználat, színezés:
A bántóan harsány színezés, rossz anyaghasználat területtől függetlenül rontja a településképet, ezért azt itt is kerüljük.

Kerítés:
Az újabb beépítésű lakóterületeken jellemző az előkertes beépítés, ezért a térfalnak különböző síkokra bomlik fel. Első sík a kerítés, második az épületek utcai homlokvonala. Ha itt tömör kerítést alkalmaznánk, kizárnán az épületek látványát ami az utcaképet a kerítés látványára szűkítené csupán. Ezért nem elfogadható e helyütt a tömör kerítés, vagy az átláthatatlan sűrű élősövény sem. Itt a helyes megoldás az áttört, vagy részben áttört kerítések építése.

Reklámok, épületfeliratok, műszaki berendezések megjelenése:
A településképileg kevésbé érzékeny mivoltából fakadóan a tájolási igények által indokolt esetekben az utcai oldali tetősíkok esetében is elhelyezhetők napelemek, a tetősíkokkal arányos méretben azzal összhangban elhelyezve. A klímákat, hőszivattyúkat, fogyasztásmérőket azonban e területen se "rakjuk ki a kirakatba".

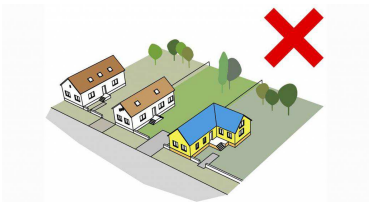

5.3 AJÁNLÁSOK A SZŐLŐHEGYEK TERÜLETÉRE

Az alapvetően mezőgazdasági területen az építmények megjelenése a mezőgazdasághoz kapcsolódó rendeltetésű lehet. Pince, présház, kerti szerszámtároló. Természetesen a pihenésre is szolgálnak ezek az ingatlanok, de nem tévesztendő össze az üdülő területtel. Az igazsághoz tartozik, hogy a meglévő épületek ennek megfelelnek, nem úgy, mint sok más helyen. Az épületek mérete ennek megfelelő kicsi. A Mézeshegynek vannak életvitelszerű lakói, ami csak kényszermegoldásnak tekinthető, ennek bővülése nem támogatható. Az ajánlások összefoglaló jelleggel megadhatók, itt a tematizálált felépítésű útmutató nem indokolt. A lényege az egyszerűség, célszerűség, visszafogott, ugyanakkor mégis igényes formálás. A kis méret miatt az egyszerű tömegképzés, beleértve a tetőforma megválasztásátz is különös hagsúlyt kap. Egy ilyen kis épület tömegét "megbontani"" nem szabad, mert léptékét veszti, kutyaház, babaház jellege lesz. E helyütt érdemes tisztázni, hogy mit értünk arányosság alatt. Többen azt hiszik, hogy az kimerül a szélességi, magassági és hosszúsági méretek egymáshoz mért harmonikus megválasztásával. Az építészetben az arány ennél több, itt az egyik viszonyszám mindig az Ember, hiszen az Ember számára közünk létre használati tereket. Ez az építészet elsődleges célja. E kitérő után belátható, hogy az ember méretével harmóniába hozott kis épületre miért írtam a fenti elvárásokat. Az anyaghasználatnál egy szempontot emeljünk ki. Annál ez a terület többet ér, hogy a faluban lebontott épületből kinyert anyagból építsük fel az itteni épületet. Persze ez csak a látható anyagokra, összevissza nyílászárókra, többféle fedőanyagra stb. értendő. A bontott tégla újra beépítésére nem.

A színek esetében tartsuk szem előtt, hogy ez egy természerközeli hely, gazdag növényállománnyalm amely gondoskodik a mindenkor színponómpás környezetről, ne akarjunk ezen túltenni. Hagyományos, törtfehér, vagy világos pasztellszínek jelentik itt is a jó megoldást.

5.4 AJÁNLÁSOK GAZDASÁGI TERÜLETEKRE:

A terület sajátosságai miatt a lakóterületekhez képest lazább szabályozást igényel, az útmutató is kevésbé részletes. A beépítés, telepítés mindig egyedi, a belterülettől távol fekszik, ezért ez esetben illeszkedési igény sem lép fel. A perifériikus elhelyezkedése miatt a településképre kevésbé van hatással, ezért a lakóterületeknél számbavett szempontok szabályozása itt felesleges. Egy esetlegesen felmerülő beruházás igénye esetén egyedi mérlegelést igényel, hiszen a beruházástól függően olyan speciális technológiai igények léphetnek fel, amit az előre szabályozást nem indokolják. Szemléletformálás az arculati kézikönyv célja, ezért hadd jegyezzük meg, hogy az egyedi tervezés során a megjelenés is szempont legyen, ne essen áldozatul a technológia oltárán.
Két területet érdemes kiemelni. Az egyik a védőfásítás, amit új építésű épületek takarására kell létesíteni, a jellemző rálátások felől. A másik az élénk, harsány színek használatának mellőzése. Nem elfogadható az a gyakori beruházói igény, hogy az építtető cég arcultához tartozó színű legyen az egész épület. Ez a szín, ha túl harsány, akkor épületre alkalmatlan. Sokkal finomabb, intelligensebb megoldások is léteznek az előbbinél, amivel elérhetjük, hogy a cég arculata visszatükröződjön az épületen. Egy harsány színvilágú telephely viszonylag nagy távolságból is tudja rontani a település képét.

5.5 AJÁNLÁSOK VÉDETT TÁJI, TERMÉSZETI TERÜLETEKRE:

Főszabályként ne épüljenek épületek ezen a területen, a természetvédelmi, erdő- és vadgazdálkodási és turisztikai célokat szolgáló épületek kivételével, illetve a beépítésre nem szánt külterületi területekre vonatkozó általános építési előírások szerint építhető tanyaépületek esetén a lakó funkció is tolerálható. Ezek mérete szorítkozzon a szükséges minimálisra, tömegképzése legyen egyszerű, anyaghasználata során a természetes anyagok használata legyen kizárólagos. A térburkolatok csak a szükséges minimális mértékben készüljenek. Az épületek tájbaillőek legyenek, nem ronthatják a területre való rálátást és az onnét feltáruló kilátást.

6. JÓ PÉLDÁK I ÉPÜLETEK, ÉPÍTÉSZETI RÉSZLETEK

ajtók, ablakok, tornácok, anyaghasználat, színek, homlokzatképzés,
kerítések, kertek, zöldfelületek kialakítása

jól karban tartott régi épület

a hagyományos formavilághoz illeszkedő új épület

az utcafronton egytraktus szélességgel indított új épület nem rúgja fel az utcakép arányrendszerét

jól karbantartott középület - iskola

jól karbantartott középület - falumúzeum

jól karbantartott középület - óvoda

vaszari oromfalak

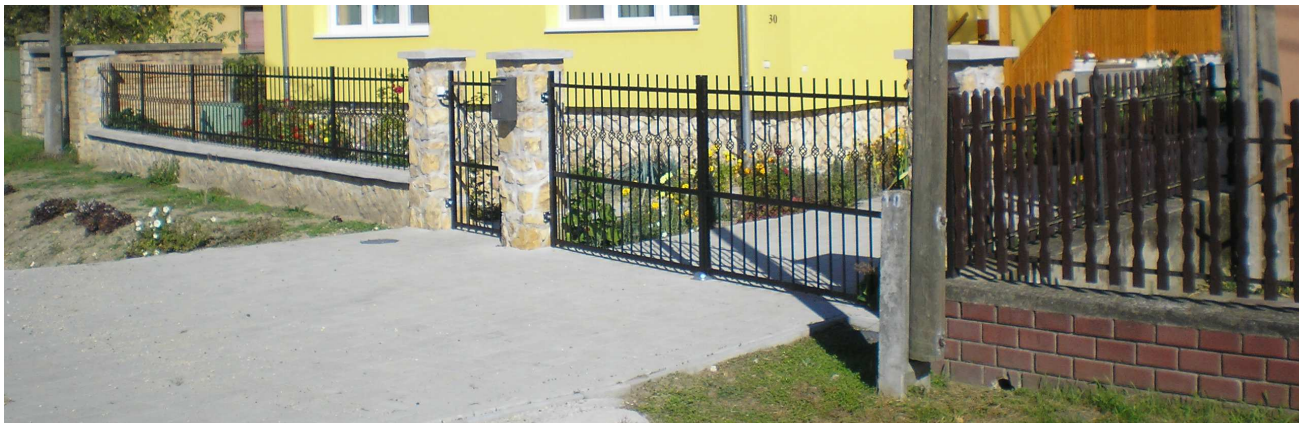

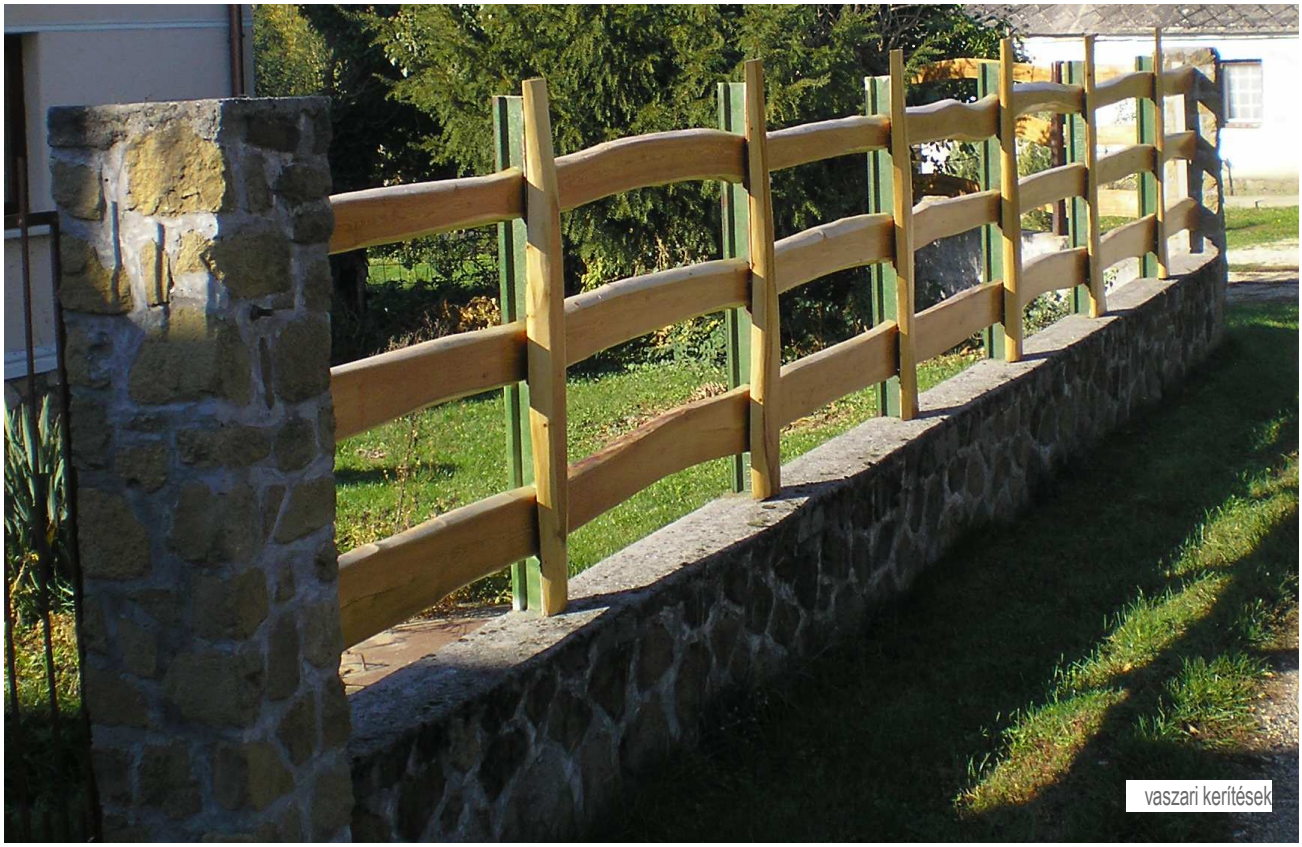

vaszari kerítések

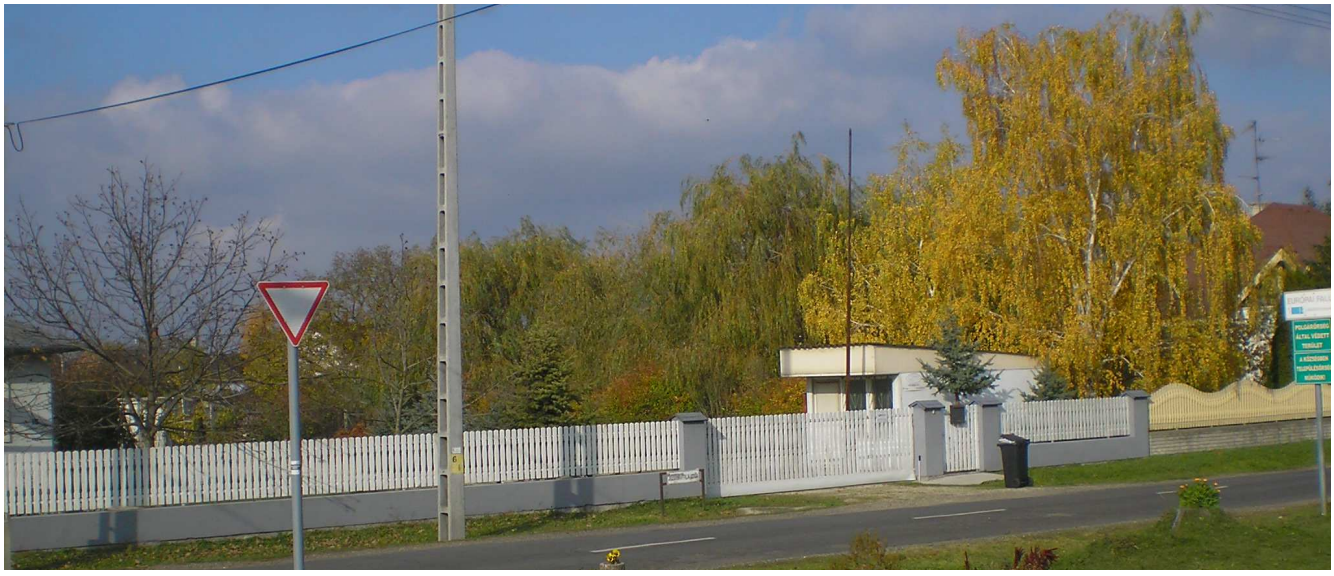

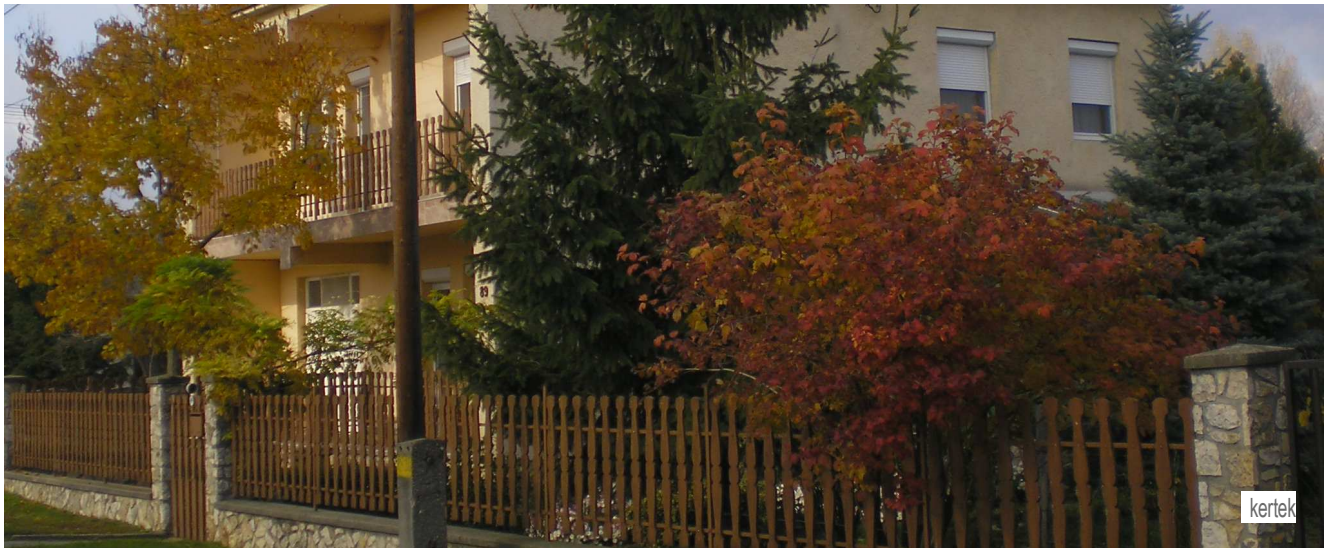
kertek

kertek

7. JÓ PÉLDÁK I SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK

sajátos építményfajták, reklámhordozók, egyéb műszaki berendezések

egy az épület homlokzati tagoláséval összhangban lévő épületfelirat

a meghagyott kerekeskutak hangulatos elemei az utcaképnek

az óvodaépület kishajlású tetején alig észrevehetők a napelemek

ez a napelem mennyiség arányban van a tetőfelülettel

IMPRESSZUM

VASZAR KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA

postai cím:	8542 Vaszar, Fő u. 29.
telefon:	+36 89/579-200
honlap:	www.vaszar.hu
e-mail:	vaszar@globonet.hu
polgármester:	Varga Péter
jegyző:	Pfilfné Bagics Judit
főépítész:	Prém Dóra okl. építészmérnök
TAK készítésében közreműködő munkatárs:	Kovács József okl. építészmérnök
fotók:	Prém Dóra, Kovács József
forrásjegyzék:	Vaszar község története 2010 Bél Mátyás: Veszprém vármegye leírás Guzsik Tamás: Veszprém megye középkori templomépítészetének kutatási kérdései 1979 www. vaszar.hu www.schwaben.hu www.arcanum.hu www. google.hu/maps www.mapio.hu maps.hungaricana.hu

A felhasznált sablonok szerzői jogosultja a Lechner Nonprofit Kft.
Vaszar, 2017.

VASZAR TAK, 2017.